Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 227 (16450) | 1983 оной октябриин 2, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

...СС-эй ЦК-гай ...ИТБЮРОДО

...ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани бо... ...эмхидхэлые, үрэ-жэмэсэй, овощой про... болон хартаабха бэлэдхэлгые, болбосо... ...лалгые нарижуулан һайжаруулха талаар ...партиин Центральна Комитедэй ба СССР-... Соведэй шиидхэбэринүүдые бэелүүл-... ...Р-эй Үрэ жэмэсэй-овощой ажахын минис... хүдэлмэри тухай асуудалые хаража үзэ... ...дэрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, табан жэлэй ...лгын үедэ министерство һалбариин мате... ...ческэ баазые бэхижүүлхэ, хадагалалгын тү... ...е бариха, үрэ жэмэсэй-овощой продукци ...һайжаруулха талаар тодорхой хүдэлмэри ...олон бахчева ургамалнуудые үйлэдбэрилгэ, ...овощой консервэнүүдые гаргалга ехэдхэг... ...он үрэ жэмэс худалдалга зарим тэды һай...

...а, хартаабхаар, овощоор, алим жэмэсүү... ...продукцяар хүн зонние хангалгые һайжа... ...дэнние худалдалгые эмхидхэхэ хүдэлмэри ...хэтэ хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдһээ ...жэмэсэй-овощой ажахын министерство даал... ...гонуудые дары түргөөр шиидхэнэгүй. һал... ...һон техникэ нэбтэрүүлхэ хэрэгые хангал... ...лүүлнэ, мэдэлдэнь байһан эмхинүүдэй ажал ...һайжаруулгада шухала үүргэ нүлөө үзүүлнэ... ...гээлгэ үшөөл ехэ байһаар. Эзэн бусаар ...рэнэй ба гүйсэдхэлэй ёһо журамые хаза... ...р баримтанууд үзэгдэнэ. Али бүхы про... ...лгада, транспортые, материальна ба ажа... ...ые аша үрэгүйгөөр хэрэглэхэ олон ушар ...байһаар.

...хүтэлбэрилгэдэ ехэ дутагдалнууд тохёол... ...жэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро СССР-эй ...овощой ажахын министр Н. Т. Козловой ан... ...дуулаад, хартаабхаар, овощоор, үрэ жэмэ... ...зонние хангалгые һайжаруулха, продукциин ...шэлүүлхэ, тэрэнние гээлгые хороохо бодото ...е бэелүүлхыень тэдэнние уялгалаа. Үрэ жэ... ...й ажахын объектнүүдые саг болзор соонь ...оруулха, энэ һалбарида шухала хэрэгтэй ...гээрэлгэнүүдые бүтээхэ гэһэн зорилго барил... ...лга бүтээлгын хэдэ хэдэн министерствэнүү... ...лэгшэдэй урда табигдаба. Үрэ жэмэсэй-ово... ...й эмхинүүдэй ба предприятинуудай ажал ...һоо хиналтаяа шангадхахыень, материаль... ...а баазые хүгжөөлгэдэ, мэргэжэлтэдээр хан... ...зонние хангалгые залан сэхээр һайжаруулха ...С-эй XXVI съездын табиһан зорилгонуудые ...дэнэртэ ехэ бодото туһаламжа үзүүлхыень ...ска ба нютагай партийна, совет органуудта

...ай суглуулбариие хэблэжэ гаргаха хүдэлмэ... ...элүүлэгдэжэ байһантай дашарамдуулан, ССР ...хүсэндөө байһан финансын Хуулиие нари... ...шуулгада хабаатай СССР-эй Министрнүү... ...дурадхалнуудые КПСС-эй ЦК-гай Политбю...

...социалис оронуудтай экономическа харилсаа ...шадань гүнзэгырүүлэн үргэдхэлгын, Совет... ...эб найрамдалта гадаадын политика бэелүүл... ...асуудалнууд, мүн КПСС-эй делегациин алба... ...социалис Эфиопидо ошожо ерэлгын дүнгүүд ...Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэл...

МҮНӨӨДЭР— БАГШЫН ҮДЭР

XI ТАБАН ЖЭЛ | АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХӨӨРЭНЭ

ҺУРАГШАДАЙ ҺОНИРХОЛ ҺУЛАРУУЛХАГҮЙ

Һургуулиин хэшээлэй үедэ һурагша бүхэн багшынгаа хөөрөөе, мүн тэрэнэй асуудалнуудта нүхэдэйнгөө үгэһэн харюунуудые тон анхаралтайгаар шагнажа, доро дороо тобшолол хэхэ ёһотой гээшэ ааб даа. Али алишье предмедээр шэнэ материалай һурагшадта гүнзэгыгөөр ойлгогдохын тула хэшээл бүхэнэй ябаса хэдэн хуби болгогдожо хубаарилагдадаг гээшэ. Урдань үзэһэн материалаа һурагшадайнгаа хэр зэргээр ойлгожо, хадуужа абаһые багша гэрэйнь даабаринуудай дүүргэгдэсээр шалгажа үздэг. Хэшээлэй энэ, түрүүшын хубида урдань шудалһан темэ дахин лаблан батадхагдаад, саашадаа тэрэнэйнгээ үндэһэн дээрэ шэнэ асуудалай ойлгосо тайлбарилагдадаг.

Улаан-Үдын 66-дахи (мүнөөнэй 42-дохи) һургуулида һуража байхадаа хари хэлэ шудалха ехэ дуратай агша һэм. Тиимэһээ багшынгаа хөөрөөе тон анхаралтайгаар шагнажа, хари хэлэнэй үгэнүүдэй үгүүлбэринүүдые нарибшалан хадуужа абадаг байгааб. Энэмни саашадаашье немец хэлэ, бэшэг шудалха хэрэгтэм тон туһатай байгаа юм.

Һургуулияа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр хари хэлэ заалгын курсануудые Улаан-Үдэ хотодоо түгэсхөөд, Яруунын районой Романовка һууринда багшалхаар эльгээгдээ бэлэйб. Тэндэ, Витимэй дунда һургуулида, анха түрүүшынхеэ ажаллажа эхилхэдээ, һургуулиингаа заршамаар хэшээлэй үедэ һурагшадайнгаа анхаралые һуларуулхагүйе нэн түрүүн оролдогшо бэлэйб.

1969 ондо Эрхүүгэй Хошиминэй нэрэмжэтэ хари хэлэнүүдэй институт дүүргээ һэм. Институдта ороходоо холо урид багшалжа эхилһэн намда, дээдэ һургуулиин эрдэм аргагүй ехэ аша туһатай байгаа. Илангаяа педагогикын, психологиин хэшээлнүүд, мүн шэлэһэн гол мэргэжэлээрээ ехэ юумэ ойлгожо абаа һэм.

Багшалжа эхилһэн сагһаамни хойшо хорин жэл үнгэрөө. Дурсагдагша хугасаа соо үхибүүдтэ хари хэлэ заалгын зарим тэды дүй дүршэлшье олдоо гээшэ ха гэжэ һанагшаб. Энэ талаар суг ажалладаг ахамад нүхэдэй туһаламжа, дэмжэлгэ, заабаринууд тон лэ туһатай байгаа.

Анха түрүүн энэ һургуулида ерэхэдээ, наһанайнгаа амаралтада гарахаа байһан Татьяна Петровна Максимовагай хүтэлбэрилдэг класс даажа абаа һэм. Татьяна Петровна өөрынгөө баян дүй дүршэл ходол хубаалдажа байдаг юм һэн. Илангаяа классайнгаа үхибүүдэй абари зан, оролдосо хэшээлнүүд тухайнь дэлгэрэнгы тайлбаринуудые үгэдэг байгаа. Гадна һургуулиин директор Наталья Иннокентьевна Рогалева, һуралсалай талаар тэрэнэй орлогшо Клавдия Кондратьевна Хантаева гэгшэд һуралсалай методикоор хамта ажалладаг багшанартаа аша туһатай зүбшэл, дурадхалнуудые үгэжэ байдаг.

Тиихэдэ үнинэй багшанар Дина Петровна Городецкая, Тамара Фадеевна Мизюлина гэгшэд классай хэшээлнүүдһээ гадуур һурагшадтай хэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудые гуримтай һайнаар эмхидхэдэг, энэ талаараа бусадта жэшээ боломоор ажалладаг юм.

Мүнөө минии хүтэлбэрилдэг 8-дахи «а» класс 43 һурагшадһаа бүридэдэг. Бултадаал өөрын онсо маягтай, абари зантайнуудшье һаа, нэгэл зорилго—эрдэмэй эхин шатые гүйсэд һайнаар шудалха эрмэлзэлтэй гээшэ.

Хэшээлэй үедэ үхибүүдэй анхаралые һуларуулангүй барижа, тэдэнэй һонирхолынь улам үргэдхэн, шэнэ ойлгосо, мэдэсэ үгэхэ гэжэ оролдодог байнаб. Тэрэнэй тула заажа байһан предмедтээ үхибүүдые дурлуулха гээшэ тон шухала ааб даа. Жэшээлхэдэ, хари хэлэ заадаг багша эндэ ямар баримтануудые хэрэглэхэ болоноб? Олонхи ушарта оролто үгэ сооһоо нэгэшье һаа хари хэлэ һайн мэдэдэг зоной соёл болбосорол тухай тогтожо хөөрэхэдэ, үхибүүдэй һонирхол үүдхэдэг байха юм. Ямаршье арад зоной хэлэн хадаа заатагүй дүтэрхы хэлэтэнэй бүлэгүүдтэ ородог гээшэ. Тиимэһээ ямар нэгэн хари хэлэ һайнаар шудалаа һаа, тэрээндэ дүтэрхы хэлэнүүдые бэлээр шудалжа болохо байна.

Хэлэ шудалалгын талаар һурагшадтаяа үнгэргэгдэдэг хөөрэлдөөнүүдэй үедэ В. И. Ленинэй революционно ажал ябуулга тухай, тэрэнэй бэшэһэн научна ехэ хүдэлмэринүүд тухай хэлэгдэдэг гээшэ. Тиихэдээ Европын арадуудай олон хэлые агууехэ вождиин тон һайнаар мэдэдэг байһые, тэрэнэй ашаар революционно эдэбхи хэшээлэйнь гүн удхатай, үргэн ехэ дэлисэтэй байһые онсолон тэмдэглэгдэдэг.

Хари хэлэнэй хэшээлнүүдтэ ямар орон, гүрэнэй хэлэн шудалагданаб, тэндэхи арадайнь соёл болбосорол, уран зохёол болон искусство тухай тогтожо хөөрэхэдэ, үхибүүд һонирходог.

Үнгэрһэн зун Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогта ажаллаһан Германиин Демократическа Республикын студентнэрэй отрядһаа бүлэг залуушуулые урижа, һурагшадтаяа уулзуулһан байнабди. Тэрэ уулзалга һургуулиимнай интернациональна хани барисаанай клубта тон һонирхолтойгоор үнгэрөө һэн. Манай һурагшад шэлэһэн хари хэлэеэ муу бэшээр шудалжа байһанаа тиихэдэ харуулаа бэлэй.

Хэдэн жэлэй туршада һургуулиингаа хари хэлэнэй багшанарай методическа нэгэдэлые хүтэлбэрилнэб. Тэрэнэйнгээ совет дээрэ бидэ, үгэһэн хэшээлнүүдээ зүбшэн хэлсэжэ, дутуу дундануудаа элишэлдэг, һайн дүй дүршэлөө бүгэдын шадабари болгохые оролдодог байнабди.

Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ минии һурагшад хари хэлээр үнгэргэгдэһэн районойнгоо олимпиадада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, хоёрдохи һуури эзэлээ һэн. Тиин дунда һургуулияа дүүргэһэнэй удаа, жэл бүри олон һурагшад хари хэлээр эрдэм мэдэсээ үргэлжэлүүлхээр дээдэ һургуулинуудай тусхай факультедүүдтэ ородог. Мүнөөшье анхан намда заалгажа гараһан Нина Николаевна Москвитина, Виктория Николаевна Ухова гэгшэд дээдэ һургуулинуудые дүүргэжэ ерээд, суг хамта амжалтатайгаар ажаллажа байна.

Ажалдаа түйлаһан зарим тэды амжалтануудыем хараадаа абан, арадай гэгээрэлэй районой болон городой таһагууд Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнаа һэн.

Харин мүнөө республикынгаа Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаад байхадаа, урма зоригоо улам бадарган, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэлсэн, ургажа ябаа үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы арга шадабаряа, дүй дүршэлөө элсүүлхэ байнаб.

С. ПЕНЬКОВА,
Улаан-Үдын Октябрьска районой 19-дэхи дунда һургуулиин хари хэлэнэй багша.

...НЭН СЭХЭ ҮГЭНҮҮД ҮРГЭН ДЭЛХЭЙГЭЭР ЗЭДЭЛНЭ

...С-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Вер... ...ведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андро... ...дүүлгые манай республикын олониитэ зүрхэ сэдь... ...һайшаана, дэмжэнэ.

...АЙ ХҮСЭЛ ~ ЭБ НАЙРАМДАЛ

...30-да авиацион... ...ажалшадай суг... Эндэ суглараг... ...ерайнууд һүртэй ...р КПСС-эй Цент... ...едэй Политбю... ...й портредүү... ...тэн баринхай. ...ануудые үргэн ...й дунда иигэжэ «Манай политика ...лай политика», ...коммунистнуу... ...лл болон жаг... ...лэ!», «Буу зэб... ...ые болюулха!», ...зай эб найрам... ...й ленинскэ поли... ...болтогой!».

...одой партийна ...ретарь В. К. Ага... ...эндэ сугларһан ...КПСС-эй ЦК-гай ...кретарь, СССР-... Соведэй Прези... ...үлэгшэ нүхэр ...повой хэһэн мэ... ...дүүлбэ.

...эл һанал ба эр... тодорхой ду... ...олгогдон най... ...Тэдэмнай улас... ...байдалда шиидхэ... ...з бэелүүлхэ хэ... ...арданхай. Совет... ...би дэлхэй дээрэ ...сахин хамгаал... ...эрэгтэй бүхы ...шье бэелүүлхэ Ю. В. Андроповой ...одой ажалшад ...сэдьхэлээ ха...нангяар угтан абаба.

Һүүлээрнь авиационно заводой суута токарь В. Е. Анпилогов үгэ абажа иигэжэ мэдүүлбэ: «Манай партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андропов Америкын Холбоото Штадуудай правительствын эб найрамдалда харша политикые гүн гүнзэгыгөөр шүүмжэлжэ, совет хүн бүхэндэ ойлгосотой, тодо һонор сэгнэлтэ үгөө.

СССР саашадаашье эб найрамдалай политика ябуулха гэжэ энэ мэдүүлгэ бидэнэрые, совет ажалшадые, батаар найдуулаа. Нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн сэсэн мэргэн мэдүүлгые бидэнэр бүхы сэдьхэл зүрхөөрөө һайшаан дэмжэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэбди. Энээнэй харюуда бидэнэр, хүдэлмэришэд, ажалай социалис журам улам бэхижүүлжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, Эхэ оронойнгоо бүри хүсэн түгэс болохын тула эршэмтэйгээр ажаллахабди. Би урдань абаһан өөрынгөө социалис уялгые дахин хаража үзөөд, арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ хубиин түсэбые 1983 оной ноябриин 7-до дүүргэхэб гэжэ найдуулнаб».

Удаань Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан, ажалай болон заводой аха захашуулай нэгэн П. В. Рубан, инженер-хинагша Е. Н. Дробышева, ахалагша мастер А. М. Аюшеев, заводой директор Ю. Н. Кравцов гэгшэд үгэ хэлэжэ, эб найрамдалда харша, хара һанаатай империалистнуудай ябуулгануудые эрид шангаар зэбүүрхэн буруушаагаад, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын, шанар һайнтай продукци ехээр гаргахын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, ажалайнгаа журам бэхижүүлэн хүдэлхэбди гэжэ нэгэн һаналтайгаар мэдүүлээ.

Ажалшадай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин областной комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев үгэ хэлэхэдээ, нүхэр Ю. В. Андропов түрүүтэй манай партиин Центральна Комитедэй болон Совет правительствын бүхы дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые зогсоожо, оггоһон хорихын, бүхы хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан ажаһуухын тула эршэмтэйгээр оролдожо байһан тухай тайлбарилан хэлэжэ үгөөд, совет Эхэ оронойнгоо улам хүсэтэй, улам бата бэхи болохынь тула бүри һайнаар, журамтай бэрхээр, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахые уряалба.

Суглаанай түгэсхэлдэ ажалшад нүхэр Ю. В. Андроповой Мэдүүлгые бүримүһэн һайшаан дэмжэжэ байһанаа эдирхэйлһэн бэшэг баталан абаа.

Д. ГАРМАЕВ.

АМГАЛАН БАЙДАЛ МАНДАН БАЙХАЛ

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые бүримүһэн дэмжэжэ, һайшаажа байһанаа элирхэйлһэн, бүхы коллективэйнгээ суглаа уржадэр 12 сагта 4-дэхи цех соогоо үнгэргөө.

Предприятиин багтаамжатай, томо цех соо хүдэлмэришэд олон байба. Сугларагшадай шэг шарай шиидэнги, хүсэл зоригынь зангиранхай. Цехэй нэгэ талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүдэй портредүүд үлгөөтэй. Мүн «Амгалан тайбан байдалай аша туһада партиингаа бэелүүлжэ байгаа хараа шугамые дэмжэнэбди!» гэһэн лозунг холоһоо харагдана.

Заводой парткомой секретарь П. К. Козырев суглаа нээжэ, түс мэдүүлгые эхинһээнь эсэс хүрэтэрынь дууһан уншажа дүүргэбэ.

Удаань 3-дахи цехэй токарь, дайнай болон ажалай ветеран, коммунист М. Г. Рандинда үгэ үгтөө.

— Нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн энэ мэдүүлгэ хадаа ехэ удха шанартай документ мүн. Юуб гэхэдэ, тэрэ ганса манай гүрэнэй бэшэ, харин дэлхэйн бүхы оронуудай хүн зоной ажабайдалда сэхэ хабаатай. Һүүлэй үедэ США-гай мүнөөнэй захиргаан ядерна дай үүсхэхэ һэдэлгэтэй бэлдэлтэсэ улам түргэдхөө. Харин манай парти, гүрэн түрэ дэлхэйн бүхы арадуудай амгалан байдалай түлөө саг үргэлжэ тэмсэжэ байдаг. Энэ тэмсэлэймнай үг зорилго хэды һайн һайхан бэ даа! Би ингэжэ хэлэхэ эрхэтэй байхаб. Юуб гэхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан хүнби. Дайн дажар гээшэ аймшагтай аюултай юумэн. Гэбэшье империалистнуудай ямаршье һэдэлгэнүүдтэ харюусахаар бэлэн байха ёһотойбди. Гүрэн түрынгөө хүсэ шадалысень бэхижүүлхын тула бидэнэр, хүдэлмэришэд улам оролдосотойгоор ажаллажа, журамаа һайжаруулха уялгатайбди,—гэжэ тэрэ хэлээ.

Предприятиин 5-дахи цехэй шэрдэгшэдэй бригадые хүтэлбэрилэгшэ Г. Д. Хомякова суглаанда хабаадагшадай урда гаража, суг хүдэлдэг нүхэдни энэ мэдүүлгые һайшаан дэмжэнэ гэжэ мэдүүлбэ. Саашадаа үгэ хэлэгшэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн Мэдүүлгэ сооһоо имэ мүрнүүдые уншаба: «Хүн түрэлтэн заатагүй хосорхо бэшэ гэһэн бодолһоо бидэнэр үндэһэлнэбди. Буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэс табижа болохо, табигдахашье ёһотой. Хүн түрэлтэн үхэлтэ муухай зэбсэгтэ даруулшоод, элдэб олон зүришэлдөөгөөр хаха хубаарһан дэлхэйдэ зобожо һууха бэшэ, харин ажа жаргаан һууха заяатайл». Тиимэһээл үндэр харюусалгатайгаар, үнэн зүрхэнһөө оролдон хүдэлөөд байхадамнай, энхэ тайбан ажабайдал хангагдаха гээд тэрэ онсолһон байна.

Һүүлээрнь заводой ВЛКСМ-эй комитедэй секретариин орлогшо Е. Янькова үгэ үгтөө. Предприятиингаа комсомол залуушуулай бүхы совет арадтаал адли нүхэр Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые дэмжэжэ байһан тушаа тэрэ хэлэхэдээ, бидэнэр дайн жүрөөдэгшэдһөө айнагүйбди, манадые дайсанһаа аршалха хүсэн бии гэжэ мэдүүлбэ. Зүгөөр арад зомнай амгалан байдалай түлөө тэмсэдэг гээшэ. Дайнай аюулай һүжэржэ байха үедэ заводоймнай бүхы залуушуул улам һайнаар хүдэлхэ байһанаа гүйсэд мэдэрнэ гээд тэрэ мэдүүлээ.

— Бүхы совет арад, дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэн бүгэдөөрөө Юрий Владимирович Андроповой хэһэн мэдүүлгые һайшаан угтаа, энээн тухайгаа элирхэйлнэ, —гээд предприятиин директор А. В. Юхлин үгээ эхилбэ. — США-гай мүнөөнэй захиргаан дэлхэйн зүг бүхэнэй улад зондо амин харша ябуулгануудые хэнэ. Дайн дажар гээшэ миниишье гэр бүлые дайраһан юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнһаа эсэгэ пагаса хоёрни бусаагүй. Дэлхэйн хоёрдохи дайнда илалта түйлаабди. Алар 20 миллион совет хүнүүдэй амин наһанай сэнгээр фашистнарые диилээ һэмди. Мүнөөшье өөһэдынгөө, нүхэдэйнгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхээр бэлэнбди. Зүгөөр мүнөө дайн болошоо гээшэ һаа, газар дээрэ амиды юумэн үлэхэгүй бшуу. Тиимэһээл энхэ тайбан байдалай илан мандахын тула хүн бүхэмнай ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар, оролдосотойгоор хандаха ёһотой.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые заводой коллективэй бүримүһэн дэмжэжэ, Эхэ оронойнгоо экономическа болон бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые улам арьбадхахаар бэлэн байһан, амгалан байдалай хэзээдэшье мүнхэ байлгада этигэһэн тухай резолюци суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар баталан абаа.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: суглаанай үс; 3-дахи цехэй токарь, дайнай болон ажалай ветеран М. Г. Рандин үгэ хэлэнэ.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

...ЯРАЙ СУГЛААН

...багшанар хадаа ур... ...залуу үетэниие хү... ...общественын эти... ...р, бүхы үзэл сур... ...ябуулгада партиин ...түшэг тулгууринь ...һөөроо болодог юм. ...ай гэгээрэлэй 3 ...һөө бүридэдэг ...эд эдир наһа... ...ан хүмүүжүүлжэ ...общественын залуу эр... ...ммунизм эдэбхи... ...ябуулагшын үзэл ...бүрилдүүлэн хүг... ...XXVI съездын ха... ...тэ шиидхэбэри... ...бодото дээрэнь бэе... ...совет багшанарай ...оруулжа бай... ...табан жэлэй түрүүшүүлэй жэшээ дээрэ залуушуулые ниитын ашатай туһатай ажалда бэлдэлгые һайжаруулха асуудалнууд тухай Багшын үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ хэлсэгдэбэ. Энэ суглаан сентябриин 30-да ССР Союзай Ехэ театр соо болоо. Үйлэдбэриин мэдээжэ хүнүүд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад багшанарые амаршалхаяа ерээ.

СССР-эй гэгээрэлэй министр М. А. Прокофьев элидхэл хээ.

Ленинэй агууехэ хэрэгэй түлөө нугаршагүй тэмсэлшэдые хүмүүжүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа, дүй дүршэлөө саашадаашье элсүүлхэбди гэжэ суглаанда хабаадагшад найдуулба.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байһанай түлөө Улаан-Үдын 9-дэхи дунда һургуулиин багша **Ананьина** Людмила Константиновнада, Зэдын районой Белозерскын дунда һургуулиин директор **Батожапов** Ширап Гомбожаповичта, Улаан-Үдын 2-дохи ГПТУ-гай багша **Бражник** Людмила Николаевнада, Гусиноозерскын 1-дэхи дунда һургуулиин багша **Вельвер** Клавдия Михайловнада, Ахын районой Орлигой дунда һургуулиин багша **Гомбоева** Лидия Шагжиевнада, Улаан-Үдын арадай депутадуудай Октябрьска районно Соведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша **Габагуева** Аграфена Кузьминичнада, Улаан-Үдын механико-технологическа техникумэй багша **Зерков** Владимир Васильевичта, Северобайкальскын 1-дэхи дунда һургуулиин багша **Климентьева** Нэлли Васильевнада, Бэшүүрэй дунда һургуулиин багша **Коробенкова** Нэлли Дмитриевнада, Улаан-Үдын районой Ивалгын дунда һургуулиин багша **Мергенева** Татьяна Терентьевнада, Улаан-Үдын 23-дахи дунда һургуулиин директор **Машанов** Владимир Яковлевичта, техническэ мэргэжэлэй һуралсалай Буряадай управлениин начальнигай орлогшо **Петров** Гарма Ипатьевичта, Түнхэнэй районой Горхоной дунда һургуулиин багша **Серебрюхова** Татьяна Ивановнада, Буряадай гүрэнэй Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай заочно һуралсалай талаар проректор, доцент, педагогикын эрдэмэй кандидат **Тармаев** Григорий Алексеевичтэ, Мухар-Шэбэрэй хүүгэдэй комбинадай хүмүүжүүлэгшэ **Филиппова** Анна Васильевнада, Улаан-Үдын индустриально-педагогическа техникумэй багша **Халтуева** Валентина Дамбаевнада, Улаан-Үдын 58-дахи хүүгэдэй саадые даагша **Цыренимаева** Донара Васильевнада, Яруунын районой Үльдэргын дунда һургуулиин багша **Чимитова** Намсалма Базаровнада **«Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

КПСС-эй ЦК-гай ИЮНИИН (1983 он) ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ШИИДХЭХЭ АСУУДАЛНУУД ОЛОН

Заводой партком, эхин парторганизацинууд КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха, шудалха талаар горитой хүдэлмэри ябуулһан байна. Партийна комитедэй лекторнүүд, элидхэлшэд хүдэлмэришэдэй урда энэ темээр үгэ хэлээ һэн. Пленумэй материалнууд цех болон таһагуудай, бүхы парторганизацинуудай, заводой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанда зүбшэн хэлсэгдэһэн гээшэ.

Партиин Центральна Комитедэй тус Пленумэй тогтоол болон заабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ ябадалдамнай үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэд шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй бшуу. Тиимэһээ партком мүнөө тус асуудалда горитой анхаралаа хандуулжа байнхай. Бидэнэр партийна, комсомолой һуралсалай пропагандистнарые, экономическа һургуулинуудые хүтэлбэрилэгшэдые шэлэн томилхо, һуралсалай эмхидхэлые һайжаруулха, кадрнуудые һургаха хэрэгүүдые тус Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан бэелүүлжэ байнабди. Предприятиин политическэ гэгээрэлэй кабинет, эхин парторганизацинууд һуралсалай шэнэ жэлдэ пропагандистнарые томилхо талаар горитой хүдэлмэри эрхилээ. Коммунистнууд болон партийна бэшэ хүнүүдэй политическэ эрдэм мэдэсые һайжаруулха хэмжээнүүд мүн лэ партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдһээ, тэрэнэй удаа абтаһан тогтоолнуудһаа эхитэй бшуу.

Ажалша коллективүүдтэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эрхилхэ талаар манда заншалта гурим тогтонхой. Парткомой хүтэлбэри доро заводой һэргылэмжын совет хүдэлдэг, ажалай болон ниитын журам заршамые предприятиин дирекци һара бүхэндэ хаража үзэдэг, журамай асуудалаар ажахын, партийна, ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоонууд парткомой заседанинууд, партийна суглаанууд ба бюро дээрэ саг үргэлжэ зүбшэгдэдэг юм. Гэхэтэй хамта ажалай журам бэхижүүлхэ талаар горитой дутагдалнууд үшөөл бии гэжэ тоолонобди. Ажалай журам ба ниитын гурим хазагайруулагшад манда үсөөрнэгүй.

Ажал хэрэгээ шадамар бэрхээр эрхилдэг, түгэс харюусалгатай цехэй хүтэлбэрилэгшэһөө, партийна организациин секретарьһаа коллектив дотор бэелүүлэгдэдэг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хүсэ нүлөөн, ажалай журам ехээр дулдыдадаг байна гэжэ парткомой, парторганизацинуудай ажал ябуулга харуулна. Тиимэһээл бидэнэр хүтэлбэрилхы кадрнуудые шэлэн томилхо, тааруулан табиха, һунгагдамал партийна эдэбхитэдые бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулнабди. Тиихэдэ һүүлэй үедэ заводоймнай хүтэлбэрилхы зарим тушаалтад партийна шанга зэмэдэ хүртэжэ, ажалһаа сүлөөлэгдөө юм. Ушарынь хадаа тэдэнэр хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һуладуулһан, өөһэдөө ажабайдалдаа журамгүй ябадал гаргадаг болоһон байна. Тэдэнэй орондо ургажа ябаһан залуу шадамар хүтэлбэрилэгшэд, коммунистнууд дэбжүүлэгдээ һэн. Тиигэжэ дизельнэ, транспортна, механическа, вагон-хабсаралгын цехүүдэй коллективүүдтэ ажалай журам һайжаруулагдаһан, түсэбтэ даабаринууд дүүргэгдэдэг болоһон юм.

Август һарын эхеэр «Ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэриие шангадхаха тухай» тогтоол КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет болон ВЦСПС баталан абаа. Парти, гүрэн түрын шухала энэ документ предприятиин коллективүүдэй профсоюзай болон хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, һайшаагдаһан байна.

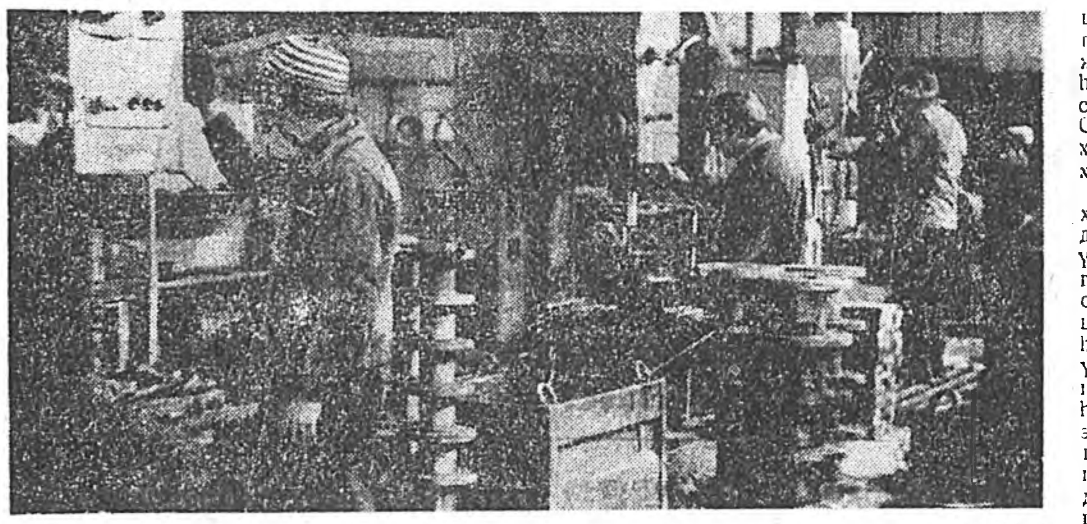
Партийна организацинууд үзэл сурталайнгаа хүдэлмэриие арадай ажахын болон социально-политическэ гол шухала зорилгонуудые бэелүүлгэтэй нягтаар холбон ябуулха ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ. ЛВРЗ-гэй парторганизаци эдэ заабаринуудые бодото байдалдаа хүтэлбэри болгон ажал хэрэгээ эрхилжэ байнхай. Юуб гэхэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгын, коллективэй социальна хүгжэлтын, түсэблэлгэ болон хүтэлбэри һайжаруулгын олон асуудалнууд заводто үшөө шиидхэгдээгүй зандаа.

Предприятимнай аяар 400 гаран зүйлэй гол шухала детальнуудые бүтээн гаргадаг. ЛВРЗ-гэй коллектив продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха найман һарын түсэб дүүргэээ. Мүн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабарияа гүйсэд бэелүүлээбди. Хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэднай 1983 оной 9 һарын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын тула шармайн ажаллана. Гэхэтэй хамта хэлсээнэй ёһоор эльгээгдэхэ продукциин түсэбые гүйсэдөөр бэелүүлдэг болохо гэһэн шухала зорилго бидэнэй саашадаа хойшолуулангүй шиидхэхэ хэрэг мүн. Тиимэһээ энэ дутагдалые усадхаха талаар хэмжээнүүд манда эрхилэгдэнэ.

Ажабайдалай социально асуудалнуудые сагай эрилтын зэргээр шиидхэһэнһээ коллективэй ажал хэрэгүүд горитойгоор дулдыдадаг. Мүнөө манай предприятида заводой экономическа болон социальна хүгжэлтэдэ шэглүүлэгдэнхэй горитой юумэн хэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ ЛВРЗ-е үргэдхэхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолдо үндэһэлэн бэелүүлэгдэжэ байнхай. Электромашинна үйлэдбэри горитойгоор үргэдхэгдэнэ, транспортна депо, хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһууха гэр байра баригдана. Тэрэшэлэн профилактори, кооперативна магазин, болон ажаһуудалай бусад барилгануудые мүнөө хэжэ байнхайбди. Иимэ шэглэлтэй хүдэлмэри саашадаа манда үсэд нэтэрүүгээр ябуулагдаха юм. Юуб гэхэдэ, ажабайдалай социальна асуудалнуудые саг соонь шиидхээд байхада, кадрнууд һууриншана бшуу.

Ерэхэ жэлэй тэн багта бидэнэр заводойнгоо байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе тэмдэглэхэбди. Предприятиин ажалша бүхы коллективүүдэй, ниитын эмхинүүдэй, партийна организацинуудай урда харюусалгатай саг хүрэжэ ерээд байна. Заводой партком, парторганизацинууд бэелүүлжэ байгаа үзэл сурталайнгаа ниитэ-политическэ хүдэлмэриеэ үйлэдбэридэ улам ехэ хүсэ нүлөөтэйгөөр ябуулха ёһотой. Энэ ажал ябуулгаяа КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлэн ябуулнабди.

А. КОЛДУНОВ,
ЛВРЗ-гэй парткомой секретарь.

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭ АРГАТАЙ

„БУРЯТФЕРММАШ» нэгэдэлэй хабсаралгын цех. Элдэб олон түхеэрэлгэ, станогуудай хүнхинөөн, электро-гагнууряй шаршаганаан, трактор болон ашаа зөөдэг бэшэшье транспортын һүндэлөөн... Олон тоото сонхонуудаарнь харбаһан наранай гэрэлдэ сиидэгэр хүхэ утаан уняартажа, нээгдэтэй үүдээрнь һуунагтана.

— Эндэл хүдөө ажахын машинанууд хабсаргагдана, —гэжэ газаршамнай болжо ябаһан цехэй мастер В. Б. Кайков манда хөөрэнэ. —Хабсаралтын шата бүхэндэ тусхай мэргэжэлтэй бригаданууд хүдэлнэ. Харин танай һурагшалдаг бригадын хүдэлдэг газар тээ тэндэ...

Г. А. Куприяновай хүтэлбэрилдэг хабсаргагшадай бригадые предприятиин түрүү коллективүүдэй нэгэн гэжэ үнинэй дууладаг байгаабди. Тиимэһээ Георгий Арсентьевичтэй хуушанай танил мэтээр уулзажа, бригадынь ажал хэрэг тухай хөөрэлдэбэбди...

— Манай бригада бүдүүн тэжээл жэжэдхэдэг ИРТ-165 түхэлэй машинын ротор болон элдэб ондоо валнуудые хабсаргадаг юм,—гээд, Георгий Арсентьевич бүдүүншье, нарииншье, ута богонишье, мантан томошье, багашье детальнуудые харуулна.—Эндэ бэлэн болоһон детальнуудаарнай ондоо бригада машина хабсаргана...

Слесарь-хабсаргагшадай түмэр түлэгэ хангиргаха абяан сосһоо үрэмдэлгын станогуудай жиигинэхэнь дуулдана. Саанань электрогагнууршад хүдэлнэ ха—сайбар хүхэ гэрэл улаа бутаран сасарна.

— 34 хүнһөө бүридэһэн манай бригада ажалда хабаадалсаһанай хэмжээе харуулһан коэффициент хэрэглэн, бригадна подрядай гуримаар үнинэй хүдэлнэ,—гэжэ бригадир хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Тиигэжэ слесарь-хабсаргагшад, гагнууршад болон үрэмдэгшэдэй багахан коллективүүд томодхогдомол бригада болон хамтадхагданхай. Бригадна подряд хэрэглэһэнэй ашаар ажалаймнай бүтээсэ горитойхоноор дээшэлээ ааб даа. Жэшээнь, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ үнгэрһэн июль һарымнай түсэб 39.1 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэнхэй.

Г. Куприяновай даадаг тус бригада һара, квартал бүриингөө түсэбтэ даабарие жэгдэ һайнаар дүүргэдэг заншалтай. Гэбэшье, байгша оной июль һарынь түсэб дүүргэгдээгүй һэн.

Бригадна подрядай гуримаар хүдэлжэ байһан аад, яахадаа түсэбөө дүүргээгүй гээшэб?

— Хангагшаднай машине һаатуулна,—гэжэ Георгий Арсентьевич шалтагаанаа дурдан хэлэнэ. —Хабсаргагдаха машинын детальнууд, шудхагдаха түмэр дуталлана. Имагтал хангагшадай гэмээр июлиимнай түсэб дүүргэгдээгүй. Гэбэшье, мүнөө хангалгын журам эли бодо һайжараа. Гээһэнээ хүсэлдүүлхэ зорилготойгоор дабхар оролдосотойгоор мүнөө бидэ хүдэлнэбди.

Бригадын гэшүүдэйнь хүдэлжэ байхыень харахада, Куприяновай хэлээшые буруушаахаар бэшэ. Элдэб олон жэжэ детальнуудһаа машинын ротор, валнууд хабсаргагдана. Хүдэлмэришэдэй түлхюурэй, алхын ханхинаантай үрэмдэгшэдэй деталь нүхэлхэ абяан ниилэжэ, баранай оролдосотой шанга ажалые гэршэлнэ.

— Иимэл оролдосотойгоор хүдэлөө һаа, гээһэнээ хүсэлдүүлхэбди,—гэжэ бригадир тобшолно!— Бригадымнай арга боломжонууд ехэ. Хүн бүхэмнай хэдэн мэргэжэл шудаланхай. Тиимэһээ хэмнэй хэнэйшье халажа шадаха. Хүдэлмэришэн бүхэнэймнай харюусалга, эдэбхи үүсхэл урдынхидаа орходоо танигдашагүйгөөр дээшэлэнхэй. Энэ хадаа бригадна подрядай гуримаар хүдэлһэнэй ашаа үрэ мүн.

Мүнөө үе сагай үйлэдбэриин гол шухала эрилтэнүүдэй нэгэниинь болохо бригадна подряд эндэ шадамараар хэрэглэгдэнэ. Эндэ бригадир Г. А. Куприянов илангаяа ехэ габьяатай. Имагтал тэрэнэйл хүтэлбэрилхы бэлигээр иимэ коллектив байгуулагдаа гэхэлэ алдуу болохогүй. Тиихэдэ эндэ һурган хүмүүжүүлхы хүдэлмэри эрхим һайнаар ябуулагдана. Бригадын хүдэлмэришэд А. П. Сосновский; В. О. Фефелов гэгшэд нэгэдэлэйнгээ эрхим бэрхэ һурган хүмүүжүүлэгшэдэй тоодо оронхой. Габшагай шанга ажалаараа бригадынгаа замай залууршад болжо тодорһон эдэ нүхэдэй туһаламжаар оройдоол жэлэй саана эндэ хүдэлхэеэ ерэһэн Сергей Сальников мүнөө хэнһээшье дутуугүй үрэ дүн харуулна.

— Нүхэр Куприяновай хүтэлбэрилдэг энэ бригада дотор журам эбдэхэ ушар үзэгдөөгүй, — гэжэ маниие газаршалжа ерэһэн цехэй мастер В. Б. Кайковай хэлээшые гайхамаар бэшэ байгаа һэн. Саарһан дээрэ бэшэ, үйлэдбэри дээрээ бригадна подрядые хэрэглэжэ шадаһан коллектив дотор журам эбдэлгэ тухай хөөрэлдөөншье мартагдаха ушартай. Хэн нэгэмнай ажалай журам эбдэнэ аа гү гэжэ эндэ һанаагаа зободоггүй, харин ягаал һаа, хүн бүхэнөө үшөө ехэ ашаг үрэтэйгээр хүдэлгэдэг болгохоб, ягаал һаа эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэб гэжэ коллектив дотороо хэлсэдэг тухайгаа бригадир Г. Куприяновай хөөрэхые шагнажа байхадаа, ажалай энэ түрүү эмхидхэлэй арга боломжонуудай асари ехые үшөө дахин ойлгоо һэмди.

—Гүрэнэй түсэб дүүргэхэ гээшэ тиимэшье ехэ, габьяа бэшэ юм,—гэжэ Георгий Арсентьевич хэлээ һэн. —Энэ асуудал анхан лэ тон орёо хүндэ байжа магад. Харин мүнөө түсэбөө дүүргэд, һанаагаа амарха бэшэ, тэрэнээ үлүүлэн дүүргэхэ асуудал ажалша коллектив бүхэн урдаа табиха ёһотой. Энэ шэглэлээр хүдэлжэ байһан манай бригада зориһондоо хүрэхэ даа,—гэжэ бригадир найдуулна.

Ц. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Үрэмдэлгын участок. 2. Слесарь-хабсаргагша В. Я. Скродерис.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ПРОФСОЮЗАЙ БИЛЕДҮҮДЫЕ ҺЭЛГЭЛГЭ

Энэ жэлэй октябриин 1-дэ эхилээд, 1987 ондо дүүрэхэ ёһотой профсоюзай биледүүдые һэлгэлгэ, профсоюзай организацинуудай хүдэлмэриин харалга, КПСС-эй XXVI съездын, СССР-эй Профсоюзуудай XVII съездын шиидхэбэринүүдые тэдэнэй ямараар бэелүүлжэ байһанай шанга шалгалта болохо юм.

ВЦСПС-тэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэһэнэй ёһоор, профсоюзай биледүүдые һүүлшынхеэ һэлгэһэнһээ хойшо үнгэрһэн 20 гаран жэл соо ехэ хубилалтануудай болоһон дээрэһээ энэ һэлгэлтэ хэгдэхэ ушартай болоһон байха юм.

Профсоюзай мүнөөнэй билет арбан жэлээр хараалагданхай һэн. Мүнөө үедэ профсоюзуудай гэшүүдэй олонхиин биледүүдэй болзор түгэсэһэн байна. Тиихэдэ профсоюзай организацинуудай гэшүүнэй түлбэри түлэлгын маркагүй гуримда ороһонһоо уламжалан, иимэ һэлгэлтэ хэгдэхэ ушартай болоо.

Профсоюзай ниитэ нэгэн шэнэ биледэй түхэл дүрсэ байгуулагдаа. Тэрэнэй түхэл дүрсэнь эгээлэй юрын болгогдоһон байна. Тэрэ хүрин-улаан үнгэтэй. Совет профсоюзуудай шагнагдаһан Ленинэй хоёр орден, Октябриин Революциин орден тэрэнэй нюур талада дүрсэлэгдэнхэй. Профсоюзай биледэй болзорынь нилээд һунаагдаа, гэшүүнэй түлбэри түлэхэ тухай тэмдэглэлгын гурим хубилгагдаа. Бусад зарим хубилалтанууд хэгдэһэн байна.

Профсоюзай документнүүдые һэлгэлгэ хадаа гансал техническэ хэмжээ ябуулга бэшэ юм. Тэрэ эмхидхэлэй-политическэ ехэ удхатай, шанартай, профсоюзай эмхи бүхэнэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха, профсоюзуудай гэшүүдэй ниитын ба ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ, ороной арадай ажахын бүхы шатануудта ажалай ба үйлэдбэриин жаяг журамые, эмхидхэлые, ёһо гуримые бэхижүүлхэ уялгатай.

Профсоюзуудай зарим гэшүүдтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхөөр хараалагданхай. Партиин ба ажалай ветеранууд, профсоюзай эдэбхитэд тэрэндэ хабаадаха юм.

Эдэ бүхы хүдэлмэри коммунис байгуулалтын мүнөөнэй шатада совет профсоюзуудай урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга олгохо уялгатай.

(ТАСС).

ТҮСЭБ БА ТУЙЛАЛТАНУУД

ДОНБАССАЙ НҮҮРҺЭН

Энэ табан жэлэй эхеэр Донецкын нүүрһэнэй бассейндэ ашаглалгада оруулагдаһан Должанская-Капитальная гэжэ шэнэ шахта дүүрэн хүсөөрөө хүдэлжэ эхилхэдээ, жэлдээ 3 миллион тонно нүүрһэ үгэхэ аргатай юм. Тэдэнэй һүүлээр Баруун-Донбассай шахта ашаглалгада оруулагдажа, мүнөөнэйнь хүсые үшөө 1,5 миллион тонно эрхим шанартай нүүрһээр ехэ болгобо. Мүнөө хүдэлжэ байгаа уурхайнуудай хоёрдохи ээлжээнүүдынь болон шэнэ Урда-Донбассай шахта гэхэ мэтэнүүд энэ табан жэлэй һүүлшын жэлдэ хоёр миллионһоо бага бэшэ тонно нүүрһэ нэмэжэ үгэхэ юм.

Бассейн һүүлшынгээ үгэ хэлээдүй—тэрэнэй баялиг үшөөл ехэ гэжэ Донбассай газарай баялигые шэнжэлжэ байгаа геологууд мэдүүлнэ. Мүнөөшье хэдэн арбаад жэлэй намтартай олон тоото предприяти дүүрэн хүсөөрөө хүдэлжэ байна. Арбадахи табан жэлэй һүүлшын жэлдэ «Кочегарка» гэжэ уурхайн хүсэн миллион тоннодо хүрөө һэн. Иимэ гуримаа алдангүй, мүнөөшье хүдэлнэ. Уурхайн 110 жэлэй түүхэдэ түрүүшынхеэ километрһээ гүнзэгыдэ ажалаа оньһожоруулһанай ашаар энэ ехэ амжалта туйлагдаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ гансал «Кочегарка» уурхай хоёрдохёо залуу болоо бэшэ.

Украинын Нүүрһэнэй промышленностиин министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, орон дотор бүхыдөө газар доороһоо абтаһан нүүрһэнэй 40 процентые болон бүхы союз доторхи кокс болгогдодог нүүрһэнэй 40 процент шахуунь мүнөө Донбасс үгэдэг байна.

Тиигэбэшье Донецкын нүүрһэн хүшэр хүндөөр абтадаг нүүрһэн юм. Тэндэ нүүрһэнэйнь үе эгсэ доошоо—3—4 километр гүнзэгыдэ оршодог. Горнягууд тэрэниие дахажа малтаха ушартай болодог.

Зарим нэгэн хаянууд нүүрһэнэйнгээ дууһахада үйлэдбэриһөө гарашадаг, тэдэнэй орондо шэнэ хаянууд бии болгогдодог. Урданай хаянуудһаа нилээд һайнаар хангагдаһан гурбан зуугаад хаяа энэ табан жэл соо ашаглалгада оруулагдаха юм. Эдэнэр шэнэ, нарижуулагдаһан техникээр малтагдаха. Хажуулдюулан газар малтагшад зохёогшодһоо «Союз-19У» гэһэн малталгын комбайн абаа. Тэрэ Стахановай нэрэмжэтэ уурхай соо, 1200 метр гүнзэгыдэ гүрэнэй шалгалтын үедэ хатуу газар малтахадаа суудхэдээ дунда зэргээр 22 метр гаталба. Энэ комбайнаар һарадаа 300 метр хүрэтэр малтахаар хараалагдана. Энэ хадаа гүнзэгы шахта соо ехэ үүргэтэй. Хэрэгтэй болоо һаань, машина лазерай гэрэлээр автомат гуримаар хүдэлжэ шадаха.

Ингэжэл нүүрһэнэй хэбтэшэдэ дүтэлхэ арга олдобо. Нимгэн хэбтэшэ малтахадань, горнягуудта ямар нэгэн туһамаршад байдаг юм гү? Донецкэ бассейнэй нүүрһэнэй бүхы нөөсын 60 шахуу процентнь иимэл хэбтэшэдэ байдаг ха юм. Горнягуудай туһамаршад бии. Элдэб түхэлэй горно-геологическа байдалда хүдэлхэ арга боломжотой 18 элдэб оньһожоруулагдаһан комплекс манай орондо бүтээгдэдэг.

— 0,7—0,9 метр хүрэтэр зузаантай хэбтэшэһээ нүүрһэ гаргаха («КМ-103» ба «КД-80») шэнэ техническэ хэмжээнтэй комплекснууд болон «БШУ» гэдэг хүнэй хабаадалгагүйгөөр нүүрһэ малтажа ябадаг түхеэрэлгэ нэбтэрүүлэн, саашадаа сэбэрлэлгын хүдэлмэриие оньһожоруулхаар хараалагданхай —гээд, Украинын нүүрһэнэй промышленностиин министрэй нэгэдэхи орлогшо Николай Сургай хөөрэнэ.

«КМ-103» гэжэ комплексдол адли оньһон дэлхэй дээрэ үгы. Нимгэн хэбтэшэ дээрэ хүдэлхэдөө, тэрэнэй хүсөөр суудхэдээ 700—950 тонно нүүрһэ абамаар байдаг. «АК-3» гэжэ фронтальна агрегадаар ямаршье эгсэ бууһан, 1,6-һаа 2,5 метр хүрэтэр зузаантай хэбтэшэһээ суудхэдээ 1000-һаа дээшэ тонно нүүрһэ малтамаар. Тэрэ хадаа холоһоо хүтэлбэрилэгдэдэг, лава соонь хүнэй байгаагүйшье һаань, хамаагүй болоно ха юм.

Таһалгаряагүй орёо болохо байдаг горно-геологическа байдалтай ушарбашье, уурхай соо хүдэлдэг хүнүүдтэ ехэ анхарал хандуулжа, нүүрһэ малталгые дээшэлүүлхэ гэһэн гол зорилгодо наядахи онуудай Донбасстахи стратеги гүйсэд шэглүүлэгдэнхэй байна.

Р. КВЯТКОВСКИЙ,
АПН-эй корр.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРА

ШЭНЭ ЖЭЛ ЭХ

ҺОНИРХОЛТОЙГООР ҮНГЭ

Түрүүшын хэшээл дээрэ «Үзэл сурталай хүдэлмэри—бүхы партиин, коммунист бүхэнэй хэрэг» гэһэн темэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Тиимэһээ һуралсалайнгаа шэнэ жэлэй хэшээл бүхэниие урда урдынхиһаа ондоогоор, бүри шэнэ эрилтэтэйгээр, хүн бүхэнэй һонирхомоор эрхилхэ гэһэн зорилго табигдана бшуу.

Манай партийна организаци политическэ һуралсалай шэнэ жэлдэ эртээнһээ бэлдэжэ эхилһэн юм. Партийна бюро дээрэ партийна болон комсомолой гэгээрэлэй һургуулинуудые хүтэлбэрилжэ, марксистско-ленинскэ теори зааха пропагандистнар баталагдаа һэн. Тэдэнэй дунда коммунистнууд—депогой ахамад инженер Б. Н. Хому-
тов, маши
Н. Н. Поз
А. П. Клеж
сад оролсон
Энэ жэлдэ
низмын
марксизм-лен
һуури шуда
хүдэлхэ гээ
хүн һуралса
эрдэм мэдэс
юм. Тиихэдэ
гэгээрэлэй
50 хүн ябаж
хүдэлмэриш
хаагшад то
кын 9, комм
һургуулида
номическа э
дээшэлүүлхэ

Улаан-Үдын
депогой парт

ҺУРАГШАДНАЙ ОЛОН

1983—1984 онуудай һуралсалай жэлдэ партийна, комсомолой гэгээрэлэй һургуулинуудта, мүн экономическа һуралсалда нёдондонойхиһоо 800-гаар олон хүн һуралсажа, политическэ болон экономическа эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэнь гээшэ. Заводоймнай цехүүдтэ 170 һургуули хүдэлхэ юм. Эндэ 4.800 гаран коммунистнар, комсомолшууд, хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд болон алба хаагшад марксистско-ленинскэ теори болон КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй гүн гүнзэгы удхые шудалан үзэжэ, мүн экономическа эрдэм ухаанай шэнэ туйлалтануудтай танилсажа, шэнэ
ёһоор бодож
ажахыгаа эр
гын шухала
хөөрэлдөө эх
Манай проп
ралсалай шэн
бэлдэжэ эхил
нүүдтэ хэрэ
лан ойлгуул
нууд бэлэн.
дэй үнгэргэ
тодорхойлогд
хэ пропаганд
Бадашкеева,
гэгшэдэй хэш
холтойгоор
Залуушуул а
дүй дүршэлы

авиаци
парткомой

ПРОПАГАНДИСТЫН

Политическэ ба экономическа һуралсалай аша нүлөө дээшэлүүлгэдэ, шанарыень эрид һайжаруулгада пропагандистнууд гол үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Тиимэпээ КПСС-эй июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд дотор тэдээнтэй ябуулагдаха хүдэлмэриин шухала хараа шэглэлнүүд тодорхойлогдоһон, саг үргэлжын һуралсал ябуулха тухай захяа заабаринууд үгтэһэн байна. Манайшье республика дотор хэдэн мянган пропагандистнууд партиин энэ харюусалгатай даабарие үнэн сэхээр, оролдолго хэшээлтэйгээр дүүргэжэ байдаг гээшэ. Һүүлэй үедэ тэдэнэй бүридэл улам һайжараа. Мүнөө үедэ бүхы пропагандистнуудай 93 процентнь дээдэ эрдэмтэй хүнүүд болоно. Эхилһэн һуралсалай жэлдэ хүдэлхэ политһургуулинууд болон семинарнуудай 40 процентһээ
дээшэнхиние
хүдэлмэрилэг
ти болон аж
тэлбэрилэгшэ
байна.

Һуралсалай
урда тээ У
бүхы районуу
дистын үдэр
юм. Харин те
эй Улаан-Удын
пагандистын
Городой проп
энэ суглаан
лай үнгэрһэн
болон эхилхэ
жэлэй зорил
элидхэл КПС
пропаганда б
һагые даагша
ко хэһэн бай
дээрэ түрүү
нууд өөһэдын
риин дүй дүр
нөөр хөөрэлд

Гол һалбарин
ХОНИН АЖ

ХҮН БҮХЭН ХАРЮУСАЛГА

Эдэ үдэрнүүдтэ районой ажахынуудта эхэ хонидые үрэжүүлхэ харюусалгатай хүдэлмэри түлэгтөө оронхой. Эндэхи хонишод байгша ондо нёдондонойхидо орходоо энэ шухала кампанияа эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ байна.

Мүнөө жэлдэ Улаан-Үдын районой хонин һүрэг эрхилэгшэд ажалдаа ялала һайн үндэр дүн туйлаа һэн. Тусхайлбал, эхэ хонидоо таатай зохид болзорто үрэжүүлжэ шадаһанай ашаар урьһанда жэлэйхиһээ хоёр мянган хурьга олоор абажа түлжүүлһэн байна. Ингэжэ тэдэнэр 1983 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 84 хурьга томо болгожо тушаагаа.

Энэ талаар «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «8-ое марта» колхозойхид ялала амжалта туйлана. Эдэнэр байгша ондо 1200 эхэ хониноо 1208 хурьга абажа түлжүүлээ һэн. Ажахы доторо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ аха дүү Георгий, Борис Шмагинууд илажа гараа. Эдэ түрүүшүүл тус тустаа даалгагдаһан отарынгаа зуун эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга томо болгожо, түлнүүдэй эхэһээнь һалгаахадаа толгой бүриин шэгнүүрые дунда зэргээр 22 килограммда хүргэһэн байна. Тэдэнэр мүн лэ нооһо тушааха даабаряа холо үлүүлжэ шадаа. Георгий Арсентьевич отарынгаа хонин бүриһөө 3,9 килограмм, Борис Арсентьевич — 4,1 килограмм сагаан алта суглуулаа бэлэй.

Бурядай хүдөө ажахын институдай һуралсалай «Байгал» ажахын хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 96 хурьга абажа тушааһан байна. Энэ ажахын дүрбэн отарын хоёрынь лэ зуутанай зэргэдэ гараа. Дуршалтай хонишон Иосиф Игнатьевич Битуевай даадаг бригадынхид байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 111 хурьга томо болгоһон, хонин бүхэниһөө дунда зэргээр 4,5 килограмм нооһо хайшалһан байна. Ажахын түрүү малшан Александра Шойжилжановна Норбоева зуутанай зэргэдэ алхалалсана. Ингэжэ эдэ хоёр хонишод социалис мүрысөөнэй манлайда дабшалсажа ябаһаар.

Һуралсалай «Байгал» ажахынхид байгша ондо нёдондонойхидо орходоо туйлаһан дүнгүүдээ эрид доошолуулһан. Тодорхойлон хэлэбэл, эдэнэр үнгэрэгшэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 106 хурьга түлжүүлһэн һаа, харин энэ жэлдэ 10 хурьгаар үсөөе абаһан байна. Нооһо хайшалалгааршье дүнгүүдынь мүн лэ доогуур. Ушар нимэһээ эндэхи хонишод мүнөө жэлдэ олон хурьга абахын түлөө ажалаа эмхитэйгээр ябуулха болоно.

Районой ажахынуудай хонишодой 17 бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абажа амжаһан байна. Эдэнэрэй дундаһаа Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын түрүү хонишод Б. И. Гармажапов, С. И. Тютькин, Л. Ш. Шарапов, М. Ж. Будаев, Б. Ц. Тогочиев, «Заветы Ильича» совхозой малшад С. Д. Бандаев, Б. Ц. Самбаев, С. Д. Бардуев, А. Б. Батомункуев болон бусадые нэрлэмээр. Эдэ түрүүшүүл жэл бүри ажалдаа үндэр дүн туйладагаараа нютаг нугаараа суурхадаг болонхой.

Гильбэрын хонишодой амжалтые онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ тус совхозойхид хонин һүрэгөө олошоруулха талаар ялала хүдэлмэри ябуулжа шадаа. Тэдэнэр байгша ондо нёдондонойхидо орходоо 724 хурьга олоор абаһан гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүридэ тоолоходо 81 хурьган түлжүүлэгдэһэн байна. Энэ ажахын хонишодой дүрбэн бригада түрүүшынхеэ зуутанай зэргэдэ гараа. Эдэнэр ягаад иимэ үндэр дүн туйлааб гэхэдэ, эхэ хонидые үрэжүүлхэ хүдэлмэрсэ эмхитэйгээр ябуулһанһаа болоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Район дотор энэ харюусалгатай кампанияа һайнаар үнгэргэдэг хонишод ялала олон. Жэшээлхэдэ, «Маяк» колхозһоо И. К. Степанов, Е. М. Соколов, «Искра» колхозһоо С. У. Павлов, «Дружба» колхозһоо Н. Е. Давыдов, Г. П. Измайграев, Оронгоһоо Б. Г. Бадмаев, Ц-Х. Ш. Базарова, Ивалгын ОПХ-һаа Э. Х. Хазнев гэгшэд дуршэл шадабаритайшуул юм. Эдэнэр энэ хүдэлмэреэ эмхитэйгээр эрхилхэдээ, жэл бүри эхэ хонин бүриһөө түл абадаг байна.

Һүүлэй үедэ зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулжа эхилэнхэй. «Авангард», «Восход», «Советская Россия» колхозууд энэ харюусалгатай хаһадаа эртүүр бэлдээд, эмхитэйгээр үнгэргэхые оролдодог болонхой. Жэшээлхэдэ, «Авангард» колхозой хонишод хоёр-гурбан жэлэй урда тээ зуун эхэ хонин бүриһөө 40—50 хурьга абадаг байһан һаа, харин һүүлэй үедэ 80—90 хурьга түлжүүлнэ. Энэ хадаа тус ажахын хонишодой, зооветмэргэжэлтэдэй эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ анхаралаа хандуулдаг болоһыень үшөө дахин гэршэлнэ.

Гэхэтэй хамта зарим колхоз, совхозууд, тэрэ тоодо хонишодой бригаданууд энэ шухала хэрэгые мүнөө болотор анхаралдаа абаадүй байһаар. Тиигээ тинтэрээ хурьга олоор абадаг «Дружба», «Маяк» колхозууд, һуралсалай «Байгал», Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахынууд байгша ондо туйлаһан үрэ дүнгүүдээ эрид доошолуулаа. Хэрбээ эдэ ажахынуудай амжалтаяа бүри арьбадхаа һаань, районой дүнгынь бүри дээшээ байха һэн.

Хэнэйшье мэдэһээр түрүү хонишод юрын хонишодто орходоо 2—3 дахин олон хурьга абадаг шуу. Тиимэһээ эдэнэрэй ажалайнь дүй дүршэлыень олондо харуулха, жэшээ болгохо гээшэ мүнөө үедэ гол шухалада тоологдоно. Район дотор зуун эхэ хонин бүриһөө 50—60 хурьга абажа түлжүүлдэг хонишод үшөөл олон байһаар. Жэшээлхэдэ, «Заветы Ильича» совхозой Г. Башановай, Ц. Г. Дабанинай даадаг бригаданууд энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол 53 хурьга абаһан байха юм. «Искра» колхозой ахалагша хонишон А. О. Зайцев олон жэлэй хугасаа соо хүдэлжэ ябаһан-
шье һаа, хурь
сэбтэ даабаря
хин дүүргэжэ ша
нөө жэлэй дүн
эхэ хониноо ор
хурьга томо бол
гаа. «Дружба»
нишон Н. Г. Гор
даг отарын эхэ
бапай нэгэ хуб
гүй. Оронгын
Б. Ж. Юмсунов
рилдэг бригады
цент эхэ хониды
лаагүй үлэшөө. Э
С. Б. Омоктуевай
рын эхэ хонидо
центнь һубайрш
шээнүүдые
нуудһаашье дур
моор. Энэ юун
лооб гэхэдэ, нэг
лагша хонишод
һан ажалдаа ха
гээр хандана,
паниинуудтаа б
тайгаар хүрэжэ
ёрдохёор, ажахы
тэлбэрилэгшэд,
жэлтэд энэ һал
жөөхэ хэрэгтэ ан
ладууланхай. Эд
дэг хонишодой
дай ажалыень
ганагүй, зарим
бодото туһалам
гүй. Илангаяа
үедэ эхэ хониды
жэ байха сагта
үдэр бүри ябаж
заабари үгэхэ
юм. Хэнэйшье
харюусалгатай
хисотой һайнаар
үбэлынь олон
зунинь нооһо
лагдаха, һүүлэй
хонин һүрэгөө
ха юмбиибди. Т
нин ажалда ха
бүхэн эдэ бүгэд
ойлгожо, бүхы
дохо ёһотой.

Хонишод
мэрээ эмхитэй
шадаал һаа, ур
зорилгоёо нэрэ
гөөр бэелүүлжэ ш
тай бшуу.

А. НАГА
манай шт

Улаан-Үдын ра

...НИ БАРИСААН ...ЖЭН ҺАЛБАРАГ!

Раднаевай болон бусадай номууд табигдаха.

Буряад уран зохёолшодой бүтээлнүүдһээ оршуулагдаһан номуудһаа гадна, выставкэ дээрэ промышленностиин болон хүдөө ажахын түрүү предприятинуудай, республикын суута хүнүүд тухай дэлгэрэнгы брошюранууд, «Зохёон бүтээлгэшэд» ба «Түрүү дүй дүршэлэй библиотечкэ» гэһэн серийн брошюранууд дэлгэгдэхэ. Иимэ брошюранууд Буряадай номой хэблэлэй һүүлэй үедэ ехэ олоор барлан гарадаг болонхой юм.

Тиихэдэ БАМ-ай Буряадай участогта зорюулагдаһан номууд тусхай бүлэг болгогдожо илгарданхай.

Республикымнай уран зураашадай бүтээлнүүд МНР-эй Соёлой министерствын Түбэй выставкын зал дотор харуулагдаха байна. Аха дүү ороной ажалшадта харуулагдахаар зуун шахуу уран бэлигтэнэй 300 гаран хүдэлмэри шэлэгдэн абтанхай. Тэдэнэй дунда мүнөө үеын уран зурагай бүхы жанрнуудта хабаатай бүтээлнүүд бии. Выставкэ харагшад Буряад ороной ажалшадай мүнөөдэрэй бурьяма ажабайдалтай, тала дайдын, хада уулануудай үзэсхэлэн шэнжэтэй, Байгал далайн гоё һайхантай, БАМ-ай барилгатай танилсаха аргатай байха.

Аха захын һаһанай уран зураашад болохо Ц. Сампиловай, Р. Мэрдыгеевэй, А. Тимиэй, Г. Павловай эрхим бүтээлнүүдһээ гадна мүнөө үеын түгэс бэлигтэн — РСФСР-эй арадай уран зураашад Д-Н. Дугаровай, А. Сахаровскаягай, А. Казанскиин, Советскэ Союзай Герой, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Г. Москалевой, Буряадай АССР-эй арадай уран зураашад С. Ринчиновэй, М. Эрдынеевэй, Э. Цыденовэй болон бусадай холо, ойгуур суурхаһан зохёол бүтээлнүүд монгол харагшадай анхарала дурадхагдаха гээшэ.

Ехэ ба бага хэмжээнэй скульптурна бүтээлнүүд, мүн ажэлүүдэй ба гоёлой эдлэлнүүдые уран гартай бэлигтэнэй хүдэлмэринүүд онсо өөрсэөр, тон һонирхолтойгоор выставкэ дээрэ харуулагдаха юм. [illegible] Выставкын стендүүд дээрэ [illegible] габьяата уран зураашад Р. Нохоров, Д. Санжиев, В. Бадмаева, Б. Дармаев болон бусадай бүтээлнүүдые хаража болохо байна.

Октябриин 7-до СССР-эй Конституцида зорюулагдаһан Буряадай ехэ концерт Монголой профсоюзуудай Соёлой түбэй байшан соо болохо. Тэрэнэй программын ёһоор, МНР-эй болон Буряадай АССР-эй искусствын уран бэлигтэнэй хүсөөр хамтын концерт табигдаха. Тэрэл үдэр Улаанбаатарай «Арад» гэжэ кинотеатрта Буряад ороной тухай уран һайханай болон баримтата фильмнүүдэй фестиваль нээгдэхэ байна. Фестивалиин үедэ «Үргын һалбарха хаһада», «Алтан гэр» «һүүлшын хулжалга», «Адуушанай дуун», «Гурбан наран» «Хонжэн байдалай ооги» гэһэн уран һайханай лентэнүүдые, «Буряад орон. Республикын үдэр», «Буряад орон тухай хөөрөөнүүд», «Хилээмэн ба дуун», бусад баримтата фильмүүдые Монголой ниислэл хотын ажалшад хаража хүжарлаха юм.

Октябриин 9-дэ Совет эрдэм наукын болон соёлой байшан соо буряад хүгжэмэй концерт болохоор хараалагдана. Тэрэнэй программын ёһоор, манай композиторнуудай симфоническа зохёолнууд, дуунууд гүйсэдхэгдэхэ юм. Заншалта һарада зорюулжа, композитор А. Андреев поэт А. Румянцев хоёрой бэшэһэн «Хани барисаанай дуунай» шагнагшадые һонирхуулхань дамжаггүй. Композитор Ю. Ирдынеев «Нангин хани барисаан» (үгэнь С. Богомазовай) гэжэ дуу зохёогоо. Тэрэнь баһал заншалта һарын үедэ түрүүшынхеэ зэдэлхэ байна.

Монголой болон Буряадай АССР-эй зохёохы коллективүүдэй хоорондо соёлой талаар харилсаа холбоонууд байгуулагдаһаар үнинэй ааб даа. Заншалта һарын ябажа байхада Буряадай оперно театрай дуушад болон баледэй артистнууд Монголой оперо болон баледэй театрай зүжэгүүдтэ хабаадажа, гол рольнуудтань наадаха юм. Жэшээлхэдэ, РСФСР-эй габьяата артист Владимир Буруев П. Чайковскиин «Евгений Онегин» гэжэ оперодо Онегинэй парти гүйсэдхэхөөр уригданхай. Тиихэдэ СССР-эй арадай артистка Л. Сахьянова, РСФСР-эй габьяата артист А. Павленко гэгшэд П. Чайковскиин «Хун шубуута нуур» гэжэ баледэй гол рольнуудта хатарха байна.

Аха дүүгэй хани барисаанай һайндэртэ хабаадаха зорилготойгоор Буряадай АССР-эй арадай поэт Н. Дамдинов, РСФСР-эй арадай уран зураашад Д-Н. Дугаров, А. Казанский, мэдээжэ эрдэмтэд ба лекторнууд М. Мохосоев, Д. Улымжиев, Д. Очиров, Б-М. Балданов, А. Ишигенов, Ю. Тарнуев Монгол орон мордохонь.

Манай республикын делегациин Улаан-Баатарай болон бусад хотонуудай промышленна предприятинуудай коллективүүдтэй, хүдөө ажахын түрүүшүүлтэй, интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй, студентнүүд болон һурагшадтай уулзалганууд заншалта һарын программада тусхай һуури эзэлхэ байна. Эдэ уулзалгануудай үедэ Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэд аха дүү ороной арадай ажахын элдэб һалбаринуудта нэбтэрүүлэгдэһэн дүй дүршэлтэй танилсаха, мүнөө үеын тон шухала асуудалнуудаар һаналаа андалдаха юм.

Монголой Арадай Республикын болон Буряадай АССР-эй ажалшадай хоорондохи заншалта аха дүүгэй хани барисаан энэ һарын туршада шэнэ удхаар баяжуулагдаха байһандань батаар этигэнэбди.

Д. ЦЫРЕМПИЛОВ,
КПСС-эй Буряадай обкомой соёлой таһагые даагша.

МҮНӨӨДЭР — БАГШЫН ҮДЭР

ТОО, БАРИМТАНУУД

△ СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1965 оной сентябриин 29-нэй Указаар «Багшын үдэр» тогтоогдоһон байгаа. Тэрэ октябриин түрүүшын воскресенидэ тэмдэглэгдэдэг.

△ Дунда һургуулида 3 миллионһоо дээшэ багшанар болон хүмүүжүүлэгшэд хүдэлдэг. Нэгэ миллионһоо дээшэ багшанар коммунистнууд ба комсомолшууд юм.

△ Техническэ мэргэжэлэй һургуулиин инженерно-багшанаран коллектив 0,5 миллионһоо дээшэ багшанар ба мастернууд болодог. Тэдэнэй 90 процентнь дипломтой мэргэжэлтэд.

△ Дээдэ һургуулинуудай багшанарай коллективүүдтэ 400 мянга шахуу эрдэмэй доктор ба кандидат, бусад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд хүдэлдэг. Ороной эрдэмтэдэй хахадһаа олониинь дээдэ һургуулинуудта ажалладаг.

△ Багшанарай институт, университедүүдые дүүргэһэн 100 мянга шахуу, багшанарай училищинуудые дүүргэһэн 80 мянга гаран мэргэжэлтэд жэл бүри багшанарай зэргэнүүдтэ нэмэдэг байна.

△ Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ һургуулинуудта шэнэдхэгдэһэн программанууд бултадаа шахуу нэбтэрүүлэгдэһэн, һурагшадай ба багшанарай шэнэ учебнигүүд, методическа пособинууд хэблэгдэһэн байгаа.

△ Университедүүдтэ, багшанарай институдта, мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдуудта 500 мянга шахуу багшанар жэл бүри мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлдэг юм.

△ «Һурагша бүхэниие коммунис ёһоор һуража, ажаһуужа, ажаллажа һургаха» гэһэн Москвагай багшанарай үүсхэл орон доторнай үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

△ Һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэдхэгдэһэн программаар ахалагша классуудай һурагшадые ажалай дүршэлдэ һургаха саг хоёр дахин ехэ болгогдоһон байгаа. Һуралсалай цехүүд болон һуралсалай үйлэдбэриин комбинадуудта ахалагша классуудай 4—8 миллион һурагшад һуралсана. Тэдэниие тракторна ба автомобильна хэрэгтэ һургадаг, агротехникын үндэһэ һууритай танилсуулдаг, промышленна, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха ба бусад мэргэжэлнүүдтэ һургадаг байна.

△ Хүдөөгэй багшанар Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Мүнөө үедэ һурагшадай үйлэдбэриин 50 мянга гаран шахуу бригада хүдэлдэг.

△ Һурагшадые һургаха ба коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар амжалта туйлаһанай түлөө 300 мянга гаран багшанар, арадай гэгээрэлэй эмхидхэгшэд Советскэ Союзай орден, медальнуудаар шагнагданхай.

△ Эхэ ороноо ниигоо үмэнэ гаихамшагта габьяатай байһанайнь түлөө гэгээрэлэй 129 хүдэлмэрилэгшэдтэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдонхой. Багшанарай дундаһаа 61 хүн Советскэ Союзай Герой юм.

△ СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1977 оной декабриин 30-най Указаар «СССР-эй арадай багша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ бии болгогдоһон юм. 50 гаран эрхим багшанарта энэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

△ Союзна республикын һургуулиин габьяата багшын нэрэ зэргэдэ 39264 хүн, автономито республикын габьяата багшын нэрэ зэргэдэ 2,5 мянган хүн хүртэнхэй.

△ 468 хүн Н. К. Крупскаягай медаляар шагнагданхай.

«ХОЛБОО ТҮБЕЭР ЗЭДЭЛЭНХЭЙ...»

Түрэлхи хэлэ, литературын багша арад зоноойнгоо үмэнэ тон харюусалгатай, хүндэтэй үүргэ дүүргэжэ ябадаг гээшэ. Юуб гэхэдэ, тэрэ буряад хэлэнэйнгээ дууһаша, дундаршагүй баялигые уудалан, эдир үетэндэ дамжуулжа, түрэл хэлэн, түрэһэн дайда тухай нангин ойлгосые зүрхэ, сэдьхэлээрээ мэдэрэн, бөөмэйлэн ябахадань туһална.

Республикын 1-дэхи интернат һургуулиин буряад хэлэ ба литературын багша Ж. Д. Бальжировагай «Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша» гэһэн нэрэ зэргэдэ һаяхан хүртэхэдэнь, ехэл баярлаа бэлэйбди.

Һургуулиин директор Ф. Е. Долбеев: «Жамбалма Дондоковна абьяас, ульһа ехэтэй, һуралсал хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ зохёохы ёһоор хандадаг багша юм. Һурагшадтаа эрилтэ ехэтэйгээр, хүндэтэйгөөр хандадаг, хэшээл бүхэнөө дээдэ хэмжээндэ, нэмэлэл хэшээл мэтээр үнгэргэдэг. Хэшээлнүүдтэ табигдадаг мүнөө үеын эрилтэнүүдые дууһан сахидаг. Уламжалан, һурагшад түрэл хэлэн болон литературадаа гүнзэгы ехэ, бата мэдэсэтэй болодог. Жамбалма Дондоковнагай хэшээлдэ ороо һаа, һурагшад һанаа тэнигэлэн һуудаг бэшэ, харин саг үргэлжэ ухаагаа гүйлгэжэ, бодомжолжо һурадаг гэжэ ойлгохот».

Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай буряад хэлэ, бэшэгэй таһагай доцент, филологиин эрдэмэй кандидат В. Б. Махатов: «Буряад хэлэ ба литература заалгаар республикымнай эрхим методистнуудай нэгэн мүн. Тиимэһээл жэл бүри манай институдай түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедэй студентнэр эндэ һуралсалпрактика гарадаг. Кабинедынь харааралт. Баян даа харуулан ойлгуулагшын зүйлнүүдээр, ооһодын библиотекэтэй. Жамбалма Дондоковна студентнэртэй шадамар бэрхээр харилсан, һайн талыень дэмжэжэ, дутуу дундыень заажа үгэдэг».

Ж. Д. Бальжирова тухай һайшаалай эдэ үгэнүүдые дуулаад, бодолгото болохоор һэн. Залуухан, сарюухан шарайтай, дундуур зэргын бэетэй энэ багшын бэеэ татангяар, үлүү дутуу үгэгүйгөөр хэшээлээ үнгэргэжэ гү, али хүнтэй хөөрэлдэжэ байхыень харахада, гэнтэ онсолон илгаруулмаар шэнжэтэй гэхын аргагүй. Теэд гуша гарамгай наһандаа коллективэйнгээ, республикын олоннитын хүндэдэ хүртэжэ байхадань омогорхомоор лэ.

— Үлүү габьяа гэжэ юу байхаб даа. РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Хандама Дугаровна Дамдиновагай хүтэлбэри доро хүдэлжэ эхилээ һэм. Һурган хүмүүжүүлэгшын ашатай нүлөө үзүүлһэниинь арсашагүй. «Буряад хэлэ, литература заалга юрын хэрэг бэшэ, харин айхабтар ехэ эрилтэ манда табина. Методическа туһаламжа дурадхаһан брошюра, номууд үсөөн. Өөһэдөө хэшээл үгэлгын шэнэ аргануудые бэдэрхэ, зохёохы дурадхалнуудые оруулха ёһотойбди» гэжэ Хандама Дугаровнагай хэлэдэгынь мартагшагүйб, — гэжэ Жамбалма Дондоковна һурган хүмүүжүүлэгшэ тухайгаа һайн һайханаар дурсан хөөрөө һэн.

Дүршэлтэй багшын захяа заабари хиидэ һалаагүй. Ж. Д. Бальжирова 10-дахи класста үзэхэ «Буряад литературын» хрестоматиин авторнуудай нэгэн болоо. 1982 ондо дүрбэдэхеэ хэблэгдэһэн энэ хрестомати соо Д. Жалсараевай «Газар дэлхэйн дуунууд» гэһэн поэмэһээ, Н. Дамдиновай «Мүшэтэ харгы» гэһэн сонедүүдэй баглаахаа, Д. Улзытуевай «Ая гангаһаа» хэһэгүүд оруулагданхай. Республикын Гэгээрэлэй министерствын, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай даабаряар Ж. Д. Бальжирова шэнэ хэшээлнүүдые үгэхэ талаар методическа хүдэлмэринүүдые бэшэһэн юм. Мүнөө «6-дахи класста буряад хэлэнэй хэшээлнүүдые яагаад үнгэргэхэб?» гэһэн удаадахи хүдэлмэреэ эхилэнхэй.

1972 ондо интернат һургуулида хүмүүжүүлэгшээр ороод, удаань багшалжа эхилһэн гэжэ Жамбалма Дондоковнагай хөөрөөнһөө ойлгообди. Түрүүшын һурагшад мүнөө дээдэ һургуулинуудые дүүргэнхэй. Жэшээлхэдэ, Нима-Ханда Гомбоева, Мэдэгма Гомбоева, Любовь Батуева гэгшэд буряад хэлэ, литературын багшанар болоо. Мүнөө жэлдэ 7—8 хүн БГПИ-дэ оронхой. Ингээд лэ түрэл хэлэ, литературынгаа баялигые дэлгэрүүлэгшэд жэл бүри олошорно. Энээндэ Жамбалма Дондоковнагай хубита ехэ гээд мэдэрхээр.

Буряадай уран зохёолшодтой, литература, искусствын түлөөлэгшэдтэй республиканска 1-дэхи интернат һургуули бата бэхи харилсаа холбоотой гэжэ мэдэнэбди. Иимэ уулзалганууд эдиршүүлэй бэлиг шадабариие элирүүлгэдэ шухала арга нүхэсэл болоно бшуу. Жэшээлхэдэ, хэлэ, бэшэгэй талаар эрдэмтэд В. Б. Махатов, Г. О. Туденов, Ц-А. Д. Дугарнимаев, уран зохёолшод Н. Дамдинов, Ц. Номтоев, Л. Тапхаев, Ц-Д. Дондокова, Ц. Дондогой болон бусадшье һургуулида уряалаар ерэжэ, шүлэг, зохёолнуудтайгаа һурагшадые танилсуулжа байдаг. Буряад драмын, кукольна театрай артистнар зүжэгүүдээ эндэ харуулһан, һүүлдэнь зүбшэн хэлсэлгэнүүд болоһон байна. Эдэ бүгэдэ хадаа Жамбалма Дондоковнагай эмхидхэхы, элсүүлхы шадабариин аша мүн. Уран зохёолдо гүурһаяа туршагшадые нэрлэмээр. 10-дахи классай Сэсэг Шарапова, Люда Бадмаева, 8-дахи классай Баир Гармаев, бусадшье рассказуудые, шүлэгүүдые бэшэжэ, багшатаяа зүбшэдэг юм.

Классһаа гадуур хүдэлмэридэ Ж. Д. Бальжирова онсо анхаралаа хандуулдаг. Арадай аман үгын зохёол суглуулга, хизаар ороной шэнжэлгээр планшедүүдые бэлдэлгэ, зохёолнуудай удхаар зурагуудые зуралга — юрэдөөл элдэб янзын арганууд хэрэглэгдэдэг даа.

Һурган хүмүүжүүлгын ундэр үүргэ, харюусалгые үе сагайнгаа эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, түрэл арадайнгаа аша туһада урагшатай хүдэлжэ, буряад хэлэеэ хүгжөөлсэжэ ябаһан залуу багша Ж. Д. Бальжирова тухай зураглалаа түгэсхэхэдөө, поэдэй иимэ мүрнүүдые дурдаха хүсэлэн түрөө һэн:

«Хонгёо дуунай
жэгүүр эдлэнхэйл,
Холбоо түбеэр
мүнөө зэдэлэнхэй
буряад хэлэмнай.
Хоног бүридэ
улам хүгжэнхэй,
Холын холые
зорин гаранхайл
буряад хэлэмнай».

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ж. Д. Бальжирова һурагшадтаяа.
М. СУТУРИНАЙ фото.

ТАСС АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ уласхоорондын олоннитын ба хэблэлэй анхарал ехээр татана. Гадаадын олоннитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд энэ документые толилходоо, Советскэ Союзай хараа шэглэл эб найрамдалые хангаан бэхижүүлхэ, шахардуу шанга байдалые һуларуулха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна гэжэ тэмдэглэнэ. СССР-эй һанал бодол болон хүсэл эрмэлзэлгэнүүд уласхоорондын байдалые һайжаруулха, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн тодорхой дурадхалнууд дотор нэбтэрэн бэелүүлэгдэнэ гэжэ онсолон заагдана.

Бүхы дэлхэй дээрэ аюул тохёолдуулжа байһан США-гай правительствын дай жүрөөдэһэн эрмэлзэлгэнүүдтэ, эзэрхэг түримхэй политикада Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ хатуу шанга, гүнзэгы үндэһэ баримтатай харюу болоно, гэжэ Болгариин «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. Энэ тон шухала документ дотор СССР-эй эб найрамдал хангаха ехэ хүсэлэнтэй байһаниинь тодо хурсаар баталхагдана. США-гай империалис бүлэгөөрхид хүн түрэлтэндэ дайсан харша политика бэелүүлхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа элирхэйлэн харуулхадаа, Советскэ Союзые, социализмые хардана, гүрдэнэ. Тиихэдээ президент Рейган эдэ бүхы талаар үүсхэл эдэбхи гаргана. Гэбэшье социализм болон эб найрамдалай таһаршагүй холбоо барисаатай байһыень ямаршье хардалга гүрдэлгэнүүд буруу һүргэжэ шадахагүйл.

Советскэ Союз амгалан тайбан байдалай замаар хэлбэриишэгүй дабшана гэжэ «Нойес Дойчланд» (ГДР) газетэ тэмдэглэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэс табигдаха ёһотой, табигдахашье аргатай гэжэ СССР тоолоно. Хэрбээ Баруун Европын оронуудай олонхи арад зоной буруушаажа байгаашье һаань американ ядерна ракетэнүүд Европо түбидэ тодхогдон табигдахадаа болохо байна гэжэ тэрэ һэргылнэ. Энэ хадаа эб найрамдалда дайсан харша ехэ алхам болоно бшуу. Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ США-гай «нугархай һайн» политика бэелүүлнэбди гэжэ хэлээшэнь тон худал хуурмаг юумэн болоно гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ элирхэйлэн харуулба. Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые уридшалан хараалагдаһан мухардалда оруулхые США болон НАТО хүсэнэ. Теэд ямаршье оршон байдалда Советскэ Союз оорынгоо аюулгүй байдалые, ханинарайнгаа ба союзнигуудайнгаа аюулгүй байдалые хангажа шадаха юм гэжэ ойлгохо ёһотой.

Стратегическэшье, мүн дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые Европодо хизаарлаха, хороохо тухай холын хараатай дурадхалнуудые оруулхадаа, Советскэ Союз гансал СССР-эй, социалис хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдэй бэшэ, харин бусад бүхы гүрэнүүдэй аюулгүй байдал тухайда анхаралаа хандуулна гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» бэшэнэ.

«Нью-Иорк таймс» газетэ Ю. В. Андроповой мэдүүлгын дүүрэн текстые толилходоо, иигэжэ бэшэнэ: «Рейганэй захиргаанай үедэ бүхы совет-американ харилсаанай ямараар хүгжэжэ байһан тухайда совет хүтэлбэрилэгшэ шууд сэхээр, батаар хэлэбэ. Американ ракетэнүүдые Европодо тараан тодхолго эб найрамдалай хэрэгтэ дайсан харша алхам болохо байна гэжэ Москва уридшалан һэргылнэ. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ, бүхы дэлхэй дээгүүр американ сэрэгүүдэй байлгые үргэдхэлгэ, Баруун Европын ба Японой зүгһөө милитарис хараа шэглэлээ дэмжүүлхэ гэһэн США-гай һэдэлгэнүүд эб найрамдалай аюул тохёолдуулна гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ Рейганэй захиргаание зэмэлбэ. Гэхэ зуура, США-гай эбэй харилсаа холбоо тогтоохые, Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй үндэһөөр дундуур зайда хэрэглэгдэхэ, мүн стратегическэ ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха тухай хэлсээ баталхые СССР-эй хүсэжэ байһыень Ю. В. Андропов баталаа.

Рейганэй захиргаанай дай жүрөөдэһэн хараа шэглэл бэелүүлһэнһээ уламжалан, дэлхэйн бүхы районуудтахи байдал улам түгшүүрилтэй болоо гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлбэ гээд Эн-би-си гэдэг телекомпани батална. Буу зэбсэгүүдые хинаха тухай хөөрэлдөөнүүдые бүтэмжэтэй һайнаар хэхэ дурагүй байһанайнь түлөө Москва США-е шүүмжэлэн буруушааба гэжэ АП гэдэг американ информационно агентство дамжуулна.

Тиихэтэеэ хамта США-гай гүрэнэй департамент «мэдүүлгэ» дэлгэрүүлэн тарааба. Тэрээн дотороо СССР-ые худал хуурмагаар хардаха гүрдэхэ, тэрэнэй эб найрамдалта политикын удхые хазагайруулха, СССР-эй агаарай дайда руу зорюута оруулагдаһан Урда Корейн тагнуулшан-самолетдо һууһа ябаһан хүнүүдэй хосорһоной түлөө гэмэ зэмые бусадта тохохо гэжэ оролдоһон байна.

Франциин «Юманите», Баруун Германиин «Франкфуртер альгемайне», «Генераль-айнцайгер», Англиин «Гардиан», «Дейли телеграф», «Токио симбун», Индиин «Пэтриот» газетэнүүд, Японой «Киодо цусин» агентство Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгые дэлгэрэнгыгээр толилһон гү, али дамжуулһан байха юм. Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ хадаа Советскэ Союзай эб найрамдалта хараа бодолтой, хүсэл эрмэлзэлтэй байһыень бүхы дэлхэйн арадуудта үшөө лахин элирхэйлэн харуулба.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

НЬЮ-ИОРК. ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVIII сесси дээрэ юрэнхы политическэ хөөрэлдөөн үргэлжэлһөөр. Дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые һайжаруулха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха асуудалнууд хабаадагшадай гол анхаралда табигдана. Холбоото Штадууд болон НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээжэ байһанһаань уламжалан, уласхоорондын байдал орёо түгшүүрилтэй болоно гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшадай олонхид тэмдэглэнэ.

ВНР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ П. Лошонци үгэ хэлэхэдээ, ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха гээшэ мүнөө үеын хойшолуулашагүй шухала зорилго болоно гэжэ мэдүүлээ. Тэрэниие шиидхэлгэһээ уласхоорондын оршон байдал һайжаруулагдаха, дайнай аюул зайсуулан, сарагдаха байна. Энээнһээ уламжалан, ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн Советскэ Союзай уялга ехэ удха шанартай байна гэжэ Венгриин правительство тоолоно.

Замбуулинай дайдада, замбуулин сооһоо Газар руу хүсэ хэрэглэлгые хорихо тухай договор баталха гэһэн совет дурадхал тон шухала удха шанартай байна гэжэ ВНР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ онсолон зааба.

Американ ракетно-ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхохые түсэблэжэ байһандань, Венгри, Европын бусад олон оронуудтал адли, һанаагаа зобожо байна гэжэ П. Лошонци хэлээ. Зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи стратегическэ буу зэбсэгэй тэнсүүриие буруу һүргэлгэ гансал Европодохи бэшэ, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалда, харилсаа холбоондо уршагта хойшолонгуудтай байха юм.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахаһаа шухала зорилго мүнөө байхагүй гэжэ Финляндиин президент М. Койвисто тэмдэглээ. Шэнэ, һандаргахы хүсэ ехэтэй ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаар бэшэ, харин тэдэниие хизаарлан хороолгоор аюулгүй байдал түйлагдаха ёһотой. «Хизаарлагдаһан» ядерна дай хэхэ тухай Вашингтоной һэнгэр убайгүй номнолые тэрэ эрид буруушааба. Ядерна дайнай эхилбэл, тэрэниие хизаарлажа, хинажа болохогүй.

Европын хойто хубида ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха һанал бодолые дэмжэжэ байһанаа Финляндиин президент мэдүүлээ.

Кувейдэй премьер-министрэй орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр шейх Ас-Сабах иигэжэ хэлэбэ: Израилиие США-гай дэмжэжэ байһан сагта Палестинын асуудалай шиидхэгдэхэ аргагүй байһаниинь элитэ.

ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншер үгэ хэлэхэдээ, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые Европодо тараан тодхохо тухай асуудалаар США-гай правительствын хараа бодолые хамгаалха гэһэн хангалтагүй үүргэ дүүргэһэн байна. Энэнь дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдэй тэнсүүриие буруу һүргэхэ гэһэн зорилготой.

АЖАЛШАДАЙ АША ТУҺЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛШЭН

ПАНАМА. Партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Рубен Дарио Соусын түрэһөөр 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Панамын Арадай партиин (НПП) Центральна Комитедэй үргэдхэгдэмэл баяр суглаан эндэ болобо.

Нүхэр Рубен Соусада КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн амаршалгые, Арадуудай Хани барисаанай орденоор тэрэниие шагнаха тухай мэдээсэлые суглаанда хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаһан байгаа.

НПП-гэй ЦК-гай гүйсэдхэхэ секретарь Мигель Порсель, суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Рубен Соусын баатар габьяата ажабайдал, ажалшадай аша туһын, эб найрамдалай, ба арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэрэнэй тэмсэл тухай хөөрэбэ.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

КОМСОМОЛОЙ МҮНДЭЛҺЭН ҮДЭРТЭ

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын болон «БАМтоннельстрой» управлениин барилгын подразделенинүүд Ленинскэ комсомолой мүндэлһэн — октябриин 29-нэй үдэр Байгалай тоннелээр түрүүшын поезд ябуулха гэһэн зорилго урдаа табиһан. Тэдэнэр Байгалай тоннелээр түрүүшын поездые Агуухэ Октябриин 66-дахи жэлэй ойн үдэр хүрэтэр ябуулдаг болгохо гэһэн зорилго анха түрүүн табиһан юм. Тэдэ 19-дэхи, 12-дохи отрядуудай бригаданууд барилгашад тоннелиин дотор талын хүдэлмэри тон түргөөр бэелүүжэ, хүдэлмэри болзорһоонь долоон хоногоор урид дүүргэхэ арга олгоһон байна. Мүнөө Байгалай тоннелиин дотор талын хүдэлмэри хэрэгжэжэ эхилээ. Илангаяа 19-дэхи тоннельнэ отряд энэ участок дээрэ ехэ хүшэр хүндэ хүдэлмэри бэелүүлээ. Тиихэдэ 21-дэхи отрядай хүдэлмэрилэгшэд урдаа табиһан зорилгоёо, абаһан үүргаа нэрэтэй түргөөр дүүргэхэ дүтэлжэнэ. «БАМтоннельстрой» управлениин парткомой секретарь А. П. Кичаева мэдээсэлһэн ёһоор, тоннелиин барилга дээрэ ажалладаг бүхы подразделенинүүдэй хүдэлмэришэд эрхимээр ажаллана. Управлени бүхы дээрээ арбан һарайнаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ байна.

Энэ жэлдэ Байгалай эрьедэ гурбадахи—һүүлшын тоннель тунхигдэжэ дүүргэгдэхэ юм. Шулуун хадые урда урдаһаа түнхижэ эхилһэн Рамазан Махмутов Фазия Гафуров хоёрой бригаданууд уулзатар 300 гаран метр зай үлөө. Эдэ үдэрнүүдтэ Хушуунай хоёрдохи тоннелиин дотор талань бетоноор желэгдэжэ эхилэнэ. Мүн тэрэшэлэн дүрбэдэхи тоннельдэ бетон шүдхаха хүдэлмэри ябуулагдажа захална.

Хойто-Муяын тоннель түнхин малтаха хүдэлмэриин түргэнэй нэгэ хүбинь хэгдээд байна. Эндэ газар доогуур табан километр утатай коридор гаргагдаа.

22-дохи тоннельнэ отрядай Александр Филимоновой 18-дахи отрядай Николай Луценко гэгшэдэй бригаданууд һара соо 90 погонно метр газар түнхин гарана. Мүнөө Хойто-Муяын тоннелиин барилга дээрэ комсомолой мүндэлһэн үдэрэй ажалай халуун охин үдэрһөө үдэртэ шангадана.

Т. БАДМАЕВА.

АЛДАРТА ОЙГОО УГТУУЛАН

Хурамханай дунда һургуулиин хизаар ороноо шэнжэлэгшэдтэ һуралсалай мүнөө жэл онсо шэнжэтэй юм. Юуб гэхэдэ, удаашьегүй түрэл һургуулинь байгуулагдаһаар 100 жэлэй ой гүйсэхэнэ байна.

Ушар иимэһээ «Алтан ойгоо угтуулан» гэһэн уряа доро бэлэдхэл хэгдэжэ эхилээ. Һургуулиингаа түүхые шудалхаар шэнжэлэгшэ-бэдэрэлгын хүдэлмэри ябуулдаг һурагшадта багшанар Н. Н. Ширеторова, В. Б. Будаева, Е. С. Щербакова, Р. Т. Балданова гэгшэд эдэбхитэй туһална. Музейе даагша Д. Н. Цыденова ухибүүдтэ зүйтэй зүбшэл, заабаринуудые үгэнэ.

Бэхэли зуун жэлэй туршада хүн зониие гэгээрүүлһэн һургуулиин үнгэрһэн үеые гэрэлһэн документнүүд олдоо. 1908 онойхи хүушэржэ шарлаһан дэбтэр дээрэ Хурамханай нэн түрүүшын нүүжэ ерэгшэ тухай хөөрэнэ. Жэшээлхэдэ, Щербаковтоной булын һуудал байдал тухай ухибүүд мэдэжэ абаа. Хуушан сарайда хэнзэ соо дарагдаһан саарһа гаргажа харахада, һургуулиин түрүүшын пионернүүдэй үкомой түрүүлэгшын, педсоведэй гэшүүн Доржи Зубаевай гар табилгатай протоколнууд олдоо һэн. Түрүүшын пионервожатын байһан Цырен Занданович Тыхеевтэй ухибүүд танилсаа. Ц. З. Тыхеев мүнөө Улаан-Үдэдэ ажаһууна.

1941 ондо һургуулиин дүүргэһэд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда мордоһон хүнүүд тухай документнүүдые зүрхэ сэдьхэлһөө хүдэлэнэгүй харахагүй болохо аал? Олониинь дайнһаа бусажа ерээгүй ха юм. Шэнжэлэгшэ-бэдэрэлгын хүдэлмэриин дүнгүүд гаргагдажа, «Дайшалхы хуудаһануудта» толилогдоно.

Һургуулиин алтан ойе угтуулан ябуулагдажа байһан хүдэлмэридэ түрэлхидшье хабаадалсана

А. ТИХОНОВА.

БАГАШУУЛАЙ БАЯР

Ленинэй ордено, локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүүгэдэй библиотекэ. Эндэ ороходо, һургуулиин һурагшад хододоо олон байдаг. Тус библиотекын хүдэлмэрилэгшэд заводойнгоо Соёлой ордоной хүүгэдэй сектортэй, пионернүүдэй клубтай, пионернүүдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг һургуулинуудай пионервожатанууднай, хүүгэдэй ясли, саадуудай хүмүүжүүлэгшэдтэй суг бүхы хэмжээ ябуулгануудаа эмхидхэнэ. Эдэнэр зунай һарануудта «Березка», «Сибиряк» гэжэ лагерьнуудта шэнэ номуудые абаашажа тараадаг, республикын уран зохеолшодой номуудаар тусхай хөөрэлдөө, уулзалгануудые үнгэргэдэг заншалтай. Тиихэдэ эдэнэр «Урган һалбарыш, минии хизаар!» гэһэн гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн номой выставкэ эмхидхээ һэн.

Мүнөө хүүгэдэй энэ библиотекэ соо «Номуудай ханинар» гэһэн кружок эмхидхэгдэжэ, номуудтаа гамтайгаар хандаха талаар ойлгуулалжын хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулагдана. Тус кружогой хэмжээ ябуулгануудта Железнодорожно районой 6-дахи, 10-дахи, 41-дэхи, 42-дохи һургуулинуудай эхин классуудай һурагшад хабаадуулагданхай. Мүн хүүгэдэй хоердохи саадай дэргэдэ байгуулагдаһан «Малышок» гэжэ клубай эдэбхитэд библиотекын хүдэлмэрилэгшэдэй эрхилдэг хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэнь горитой туһаламжа үзүүлнэ. Клубай эдэбхитэд балшар багашуулда номууд сооһоо һонирхолтой рассказуудые уншажа үгэдэг, богони шүлэгүүдые сээжэлдүүлжэ һургадаг, хөөрэлдөө болон номой шэнжэлэл эмхидхэдэг юм. Хоердохи саадта хүмүүжүүлэгдэжэ байгшад «Галуун ба хун шубуун», «Гурбан баабгай», «Алтан загаһан», «һүхөөр шанагдаһан шүлэн» бусад рассказуудаар һонирхолтой зүжэг наада табижа, үетэн нүхэдөө ехэтэ һонирхуулаа. Балшар жаахан наһанһаа номуудай геройнуудтай, һонирхолтой рассказ, туужануудтай танилсаһан 2-дохи, 139-дэхи, 143-дахи, 150-дахи саадуудта хүмүүжүүлэгдэжэ байгшад хүүгэдэй библиотекэдэ хирэ-хирэ болоод лэ экскурсяар ерэжэ байдаг болонхой.

Саад, яслинуудта хүмүүжүүлэгдэгшэдтэ районой һургуулинуудай пионернүүл ехэ туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Эдэнэр багашуулда номууд сооһоо һонирхолтой рассказ, шүлэг дуунуудые уншажа үгэдэг, сээжэлдүүлжэ һургадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 41-дэхи һургуулиин 5-дахи «Б» классай һурагшад Лариса Маняшкина, Наташа Борисова гэгшэд ухибүүдтэ һонирхолтой журнал, номуудые дурадхана.

В. МУЛЛЕРАЙ фототекст.

ЭРДЭМТЫН НОМ

Буряадай номой хэблэл М. П. Хабаевай «Буряад ороондо багшанарай дээдэ һургуули эмхидхэлгын түүхын очеркнууд» гэһэн ном барлан гаргаба.

Морхоз Петрович Хабаев манай республикада арадай гэгээрэлэй, научно-эмхидхэлэй хүдэлмэри хүгжөөхэ хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргэһэн юм. Тэрэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт эмхидхэлсэһэн, түрүүшынь директорынь байһан юм.

Эрдэмтэн олон жэлэйнгээ хүдэлмэриие түгэсхэлдэнь хүргэжэ үрдингүй, сагһаа урид наһа бараһан байгаа. Эдэ очеркнуудыень тэрэнэй басаган, Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай доцент, экономикын эрдэмэй кандидат И. М. Хабаева хэблэлдэ бэлдээ.

И. ЯРНЕВСКИЙ.

АЛТАН НАМАР

Районоймнай хүүгэдэй бүхы эмхи зургаануудта «Алтан намар» гэжэ һайндэр заншалта болонхой. Петропавловка тосхоной хүүгэдэй саадуудта болон дунда һургуулида энэ һайндэр һаяхана үнгэргэгдэбэ.

Петропавловкын дунда һургуулида болоһон ургасын һайндэртэ бүхы һурагшад эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Хими болон биологиин багша һургуулиин дэргэдэхи туршалгын участогые даагша К. И. Тугаринова һурагшадай табадахи четвертиин дүнгүүд тухай хөөрэжэ үгөө.

Зунай зулгы сагта һурагшадай үйлэдбэриин бригадада орожо, олонхи басагад, хүбүүд практикаяа гараһан байна. Эгээл ажалша бэрхэ һурагшад Хүндэлэлэй грамота болон дурасхаалта бэлэгүүдээр урмашуулагдаа. Тусхайлбал, В. Жамбалов В. Шишмарев, М. Кузнецов, Т. Какуркина, Т. Раднаева, С. Вершинин, бусад ехэшүүлэй һайшаалда хүртөө.

Харин һайндэрэй гол программада «Хэнэй табаг һайхан бэ?», «Хэнэй зураг эрхим бэ?» гэһэн конкурснууд, һурагшадай концерт оруулагдаһан байгаа.

М. ЖАМБАЛОВ.

ОЛИМПИИН НААДАНУУДТА ЗУУРШАЛАГДАБА

СССР-эй спортын комитедэй хүнгэн атлетикын управлениин тренернүүдэй соведэй шиидхэбэреэр «Трудовые резервы» бүлгэмэй гэшүүн Павел Яковлев 1984 оной Олимпиин наадануудта хабаадаха ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ кандидадаар абтаба. Буряадай областной соведэй Олимпиадада бэлдэлгын түбэй газарта хүмүүжэһэн Павел Яковлев 1500 метрэй зайда урилдаха юм.

Павел Яковлев СССР-эй арадуудай VIII спартакиадын мүнгэн медальда хүртэһэн, аха дүү Знаменскитанай дурасхаалай уласхоорондын мүрысөөндэ илажа гараһан. Тиихэдэ тэрэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүдтэ хэдэн удаа илаһан, ороной залуушуулай дундаһаа хоёр удаа чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха.

Мүн нютагаймнай хүбүүн Польшо, США, ГДР, Австри, Алжир, Бельги, Итали, Швеци, Великобритани, Грецидэ үнгэрэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, түрүү һуури эзэлдэг байһан гээшэ. Энэ үе соо 1000, 3000 метрэй зайнуудта тэрэ урилдаһан байна. Эдэ урилдаануудта, Буряадай АССР-эй табан рекорд шэнэлээ юм. Павел Яковлев 2000 метрэй зайда Советскэ Союзай рекорд тогтооһон байна. Тэрэ мүн Олимпиин XXII наадануудта хабаадаа һааб даа. Павел Яковлевые РСФСР-эй габьяата тренер Виктор Дмитриевич Домнин һурган хүмүүжүүлдэг юм.

Е. МИРОМАНОВ.

Спорт

ТОБШОХОНООР

Днепропетровск хотодо хүнгэн атлетикээр «Локомотив» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Мүрысөөндэ хабаадаһан локомотив-вагон заһабарилгын заводой спортын клубай гэшүүд эрхим амжалта туйлаба. Тус клубай инструктор, спортын мастерта кандидат Наталья Власова 1500, 3000 метрэй зайнуудта урилдахадаа, хоёр удаа хоёрдохи һуури эзэлһэн байна. Нүгөөдэ спортсменка—Ирина Зайцева— 400 метрэй зайда хоёрдохи, 800 метрэй зайда гурбадахи һуури эзэлээ.

Мүн тус клубай тренер, спортын мастерта кандидат Сергей Лощенко 1500 метрэй зайе 3 минута 51 секунда соо гаталжа, мүнгэн медальда хүртэбэ.

□ Буряадай хүдөө ажахын институдай велосипедистнүүдэй команда Курган хотодо хүдөө ажахын институдуудай студентнэрэй хоорондо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн байна. СССР-эй спортын мастер Валентина Косульникова, мастерта кандидадууд Лидия Апарина, Ирина Бузина гэгшэд 50 болон 25 километрэй зайнуудта эрхимлэжэ гараһан байна.

□ «Спартак» бүлгэмэй түбэй соведэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаһан боксоор СССР-эй спортын мастернууд Валентин Николаев, Амгалан Бадмаев гэгшэд һуралсал-һорилго гарахаяа Новороссийск хото мордобо. СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө октябриин 19-һөө 26 болотор үнгэргэгдэхэ мүрысөөнүүдтэ тэдэнэр хабаадаха юм.

□ Ужгородто «Локомотив» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө 20 километрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаан дүүрэбэ. Мүрысөөндэ хабаадаһан 17 командын дундаһаа манай ЛВРЗ-гэй спортсменүүд хоёрдохи һуури эзэлжэ гараа. 1978—1979 онуудта үнгэргэгдэһэн иимэ урилдаанда ЛВРЗ-гэй спортын клубай команда илажа, хоёр удаа дамжуулгын кубогта хүртэһэн юм.

М. ВАСИЛЬЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үргүүлһан бүхы юумэеэ сүм хуряаха»—түрүү бэшэг. КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо. «Эб найрамдалые сахин хамгаалха» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлэгшэд. «Мүрысөөндэ илаһан зандаа»—С. Прокопишкогой статья. Мал ажал онсо шухала һалбари. «Үбэлые хүлеэнгүйгөөр» — А. Климовэй статья. Коммунис ажалай хүдэлөөнэй 25 жэлэй ойдо. «Ерээдүйе дүтэлүүлэн»—«Правдын» пресс-бюрогой материал. Эдеэ хоолой программа: нөөсэнүүдые бэдэрэлгэ. «Загаһанай ажахые эршэтэйгээр хүгжөөхэ»—А. Терехинэй статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Багшанарай үдэртэ зорюулагдаһан материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Уласхоорондын һонин. Соносхолнууд. Телевидениин программа.

САГАЙ УЛАРИЛ

Октябриин 2—3-да бүрхэг байха, зарим нютагуудаар бороо орохо Баруун тээһээ һалхилха. Һуниндөө 0—5 градус хүйтэн, үдэртөө 8—13 градус дулаан байха. Хойто районуудаар һуниндөө 10 градус хүйтэн, үдэртөө 4—9 градус дулаан байха.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Октябриин 2-һоо 8 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 2
БАГШЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Будильник». 10.10 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 11.10 — «Элүүр энхэ байлга». 11.55 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 12.25 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 13.40 — «Хүгжэмтэ киоск» 14.10 — М. Горький. «Мещане». Ленинградай М. Горькиин нэрэмжэтэ академическэ драмын Ехэ театрай фильм-зүжэг. 16.40—Ж. Бизе. «Арлезианка». 2-дохи номерой сюитэ. Москвагай Гүрэнэй симфоническа оркестр гүйсэдхэхэ. 17.00 — Уран һайханай гимнастикаар СССР-эй кубок. 17.30 — «Мүнөөдэр — багшын үдэр». 18.15 — Багшын үдэртэ хүгжэмтэ дамжуулга. 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — Мультфильмнүүд. 20.20 — «Аяншалагшадай клуб». 21.20 — «Циркын арендэ». 22.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Зарядкада зогсогты!» 9.15 — «Пришел, увидел... и купил» — баримтата фильм. 9.45 — «Джолиба» гэһэн хатарай национальна ансамблиин концерт. (Гвиней Арадай Революционно Республика). 10.20 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр СССР-эй кубок. «Енисей» — «Динамо» (М). 11.05— Баримтата фильм. 11.35—А. С. Макаренко «Родом из детства». 12.20 — ПТУ—тухай эрхим дамжуулгын түлөө бүхэсоюзна конкурс. 12.45 — «Архитектура-83». Тобольск хото. 13.15 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 14.10 — «Газар дээрэ, огторгойдо, далай дээ-

ПОНЕДЕЛЬНИК, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9. 55 — «Шли пионеры вчетвером» — мультфильм. 10.05 — «Ан амитадай аймаг». 11.05 — «Д' Артаньян и три мушкетера» — телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 12.30 — «Совет Казахстан. Урагшаа эрмэлзэлэн дабшагша» — телевизионно баримтата фильм. 13.20 — Шэнэ һонин. 15. 15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүдэй программа. 16.30 — Ф. Лист. «Скрипкэ болон фортепиано дээрэ наадагдаха ехэ концертнэ дуэт». 16.45 — «Урагсаараа тоосонобди» — Москва шадарай хартаабхашад тухай телевизионно очерк. 17.00 — «Хуули мэдэхэ гүш?». 17.45 — «Горизонт». «Аба, эжы болон би — спортивна бүлэбди».

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Ургаса-83».

Москва. 19.10—«Олон зуун жэлнүүд бидэнэртэ нээгдэнэ» — Социалис Ажалай Герой, академик А. П. Окладников тухай телевизионно баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Хүйтэн шэмэрүүн газар дээрэ»— гэһэн дамжуулга. 20.00 —«Ленин болон Сибирь» — киноочерк. 20.20 — «Байгал».

Москва. 20.50 — «Взятка» — телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Вайгач» — телевизионно баримтата фильм. 22.55—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА.

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Их ждет театр» — баримтата фильм. 9.35 — Түүхэ. 8-дахи класс. «Якобинска диктатура». 10.05 — «Ород хэлэн». 10.35 — Түүхэ. 8-дахи класс. «Якобинска диктатура» (дабтагдаха). 11.05 — Уран зурагай искусство». «Ород арадай модон дээрэ һиилэлгэ, шэмэглэл». 11.35 — Ботаника. 6-дахи класс. «Бобово ургамалнууд». 11.55 — «Харгы зам Чара дээгүүр гараха» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.15 — «Эрдэм ухаанай һонин». 12.45 — Ботаника. 6-дахи класс. «Бобово ургамалнууд». (дабтагдаха). 13.05 — Түүхэ. 7-дохи класс. «Киевскэ Русь». 13.35 — Ф. Купер. Ажабайдалай ба ажал ябуулгын хуудаһанууд. 14.20 — «Намда түшэг тулгуури үгэгты» — механикада хүшүүргын ехэ удха шанартай байһан тухай (1-дэхи дамжуулга). 14.50— «Түрүүлэн ном барлагша Иван Федоров». 15.15 — «А. Н.Островскиин зүжэгүүдэй эхэнэр геройнууд» (1-дэхи сери). 16.20 —Шэнэ һонин. 16.25—17.30 — Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 17.30 — «Элүүр энхэ байлга» — телевизионно журнал. Ревматологиин асуудалнууд. 18.00 — Соносхол-

ВТОРНИК, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүдэй программа. 10.40 — «Под одной крышей», «Бибигон» — мультфильмнүүд. 11.15—«Д' Артаньян и три мушкетера»— телевизионно уран һайханай фильм. (2-дохи сери). 12.50— «Хамтадаа эбтэй этэй бүлэбди. 13.15 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35— «Табан жэлэй түсэб — хүн бүхэнэй хэрэг» — баримтата фильмүүд. 16.25 — СССР-эй Арадай багша Г. В. Кобахидзе тухай очерк. 16.55 — «Бүгэдэндэ хабаатай стадион». 17.25 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 17.55 — «Эрдэм ухаанай һонин». 18.25 — «Хүхюун нотохонууд». 18.40 — «История деревянного человечка» — баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Үргэдэй тээшэ зам» гэһэн дамжуулга. 19.30 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» (буряадаар). 20.30 —«Ералаш» — хүүгэдэй шог ёгто журнал.

Москва. 20.40 — «Взятка»— телевизионно уран һайханай фильм (2-дохи сери). 22.00— «Время». 22.35 — «В седле по Горному Алтаю» — телевизионно баримтата фильм. 22.55 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8. 55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Постижение камня» — телевизионно баримтата фильм. 9.35 — Физикэ. 10-дахи класс. «Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ ба дамжуулга». 10.05 — Француз хэлэн (нэгэдэхи жэлээ һуража байгшадта). 10.35 — Физикэ. 10-дахи класс. «Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ ба дамжуулга» (дабтагдаха). 11.05 — ГПТУ-гай һурагшадта. Гоё һайханиие ойлгодогоор хүмүүжүүлгэ. Социалис реализм. 11.35 — Ботаника. 5-дахи класс. «Ургамалай клеткэ». 11.55—«Медоборы» — эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 12.10 — Шатарай һургуули. 12.40 — Ботаника 5-дахи класс. «Ургамалай клеткэ» (дабтагдаха). 13.00 — «А. С. Пушкинай онтохонууд». 4-дэхи класс. 13.30 — Байгаали шэнжэлгэ. 3-дахи класс. «Газарай нюруугай түхэл дүрсэ». 13.50 —Түүхэ. 8-дахи класс. «Италидахи национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн». 14.20 — Француз хэлэн (дабтагдаха). 14.50 —Мэдэ, шада. 15.35 — «А. Н. Островскиин зүжэгүүдэй эхэнэр геройнууд». (2-дохи сери). 16.30 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.35 — Молдавиин ССР-эй габьяата артистка Надежда Чепрага совет композиторнуудай дуунуудые дуулаха. 17.05 — «Эхэнэр, ажал, элүүр энхэ байлга» — киноочерк. 17.15 — «Манай айлшан». 17.45 — Үхибүүдтэ

СРЕДА, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Кино-шэнжэлэл. 10.05- — «Аяншалагшадай клуб». 11.05 — «Д' Артаньян и три мушкетера» — телевизионно уран һайханай фильм. (3-дахи сери). 12.15 — Арадай аялга дуунууд. 12.30 — Телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 13.15 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «80-дахи онуудай коммунистнууд» — телевизионно баримтата фильмүүд. 16.30 — «Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!». 17.15 — «Ород хэлэн». 17.45 — «Веселая карусель» —мультфильм.

Улаан-Үдэ. 17.55 — «Элүүр энхэ байлга» — телевизионно журнал (буряадаар). 18.15— «Скульптор Ольга Мануйлова» — киноочерк. 18.35 — «Ургаса-83». —19.05 — «Байгал». 19.35 — «Зүүн Сибирь» —киножурнал.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Республикын байгуулагдаһаар 34 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Германиин Демократическа Республикын телевидениин программа. 22.00 — «Время». 22.30 — «Я —врач XX века» — телевизионно баримтата фильм. 22.55 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 —«Потаенный мир гобелена» — телевизионно фильм. 9.35 — Общество шэнжэлгэ. 10-дахи класс. «КПСС — хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай парти». 10.05 — Немец хэлэн. Оролтын дамжуулга. 10.35 — Общество шэнжэлгэ. 10-дахи класс. «КПСС — хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай парти» (дабтагдаха). 11.05 — «Эртэ урда сагай Зүүн зүгэй искусство». 11.35 — Н. В. Гоголь. «Тарас Бульба». 6-дахи класс. 13.10 — Астрономи. «Астрономиие бодото байдалда хэрэглэлгэ». 13.40 — «Хуули мэдэхэ гүш!» 14.15 — Немец хэлэн. Оролтын дамжуулга (дабтагдаха). 14,45 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». «Залуушуулай холбоонуудай зорилгонууд». 15.25 — «Хүнүүд һайниие хүргэнэ». — телеочерк. 15.55 — А. М. Горький. «Америкэ тухай очеркнууд». 16.30 —Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.35— «Гори-

ЧЕТВЕРГ, 6.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55— «Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!». 10.40 — «Тепло твоих рук» — уран һайханай фильм. 11.55— «Арадай уран бэлиг» — телевизионно шэнжэлэл. 12.40 — Залуушуулай адресууд. 13.10— Шэнэ һонин. 15.15— Шэнэ һонин. 15.30 — Сибирь болон Алас-Дурна зүгөөр»— телевизионно баримтата фильмүүд.

Улаан-Үдэ. 16.30— Шэнэ һонин (буряадаар). 16.40—«Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 16.55— «Дуунтай уулзалга» (буряадаар). 17.30 — «Байгал».

Москва. 18.00— «Олон түмэнэй ленинскэ университет». Социалис экономикые хүтэлбэрилгэ. 18.30 — Футболоор Олимпиадада хабаадаха нэрэ хүндэдэ хүртэхын түлөө шэлэн абалгын мүрысөөн. Грециин ба СССР-эй суглуулагдамал командануud наадаха. Грециһээ дамжуулагдаха. 19.15— «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 20.35— «Цветы луговые» — уран һайханай фильм. 22.00— «Время». 22.35— Гусли дээрэ наадагдаха зохёолнуудай концерт. 22.55— Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Поле на камнях» — телевизионно баримтата фильм. 9.35— «Генетическэ инженери». 10.05—Испан хэлэн. 10.35— К. Паустовскиин зохёолнуудые дабтан уншахада. 11.30 —«Эртэ урдын Грециин искусство». 12.00 —«Манай саад». 12.30— «Уран зохёолшод Ленин тухай». М. Прилежаева хөөрэнэ. 13.00 — «Бидэ колхоздоо улэхэмнай». 13.30— «Түүхын хуудаһанууд». «Би—Советскэ Союзай эрхэтэнби!». 14.00 — Байгаалиин нюусанууд» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.20— Испан хэлэн (дабтагдаха). 14.50—«Хочу быть министром» —уран һайханай фильм. 16.20— Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.25— Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 16.30— «Газар дээрэ, огторгойдо, далай дээрэ». 17.00— «Москва ба москва-

ПЯТНИЦА, 7.
СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55—СССР-эй Конституциин үдэртэ зорюулагдаһан баримтата фильмүүд. 10.55—«Эдиршүүлэй уран бэлиг». 11.25— В. Маяковскиин «Хорошо» гэһэн поэмэ. 12.25—«Мүнөөдэр —СССР-эй Конституциин үдэр». 12.55— «СССР-эй арадуудай дуу, хатар». 13.25— 13.40 — Забһарлалга. 13.40— «Онтохондо айлшаар». «Варвара-краса, длинная коса»— уран һайханай фильм. 15.15—«Моя и твоя земля»—телевизионно баримтата фильм. 16.05—«Экран ханинарые суглуулна». Ленинград—Дрезден. 16.50 — Мультфильмнүүдэй программа: «Самый маленький гном», «Пирожок», «Веселая карусель», «Лошадик». 17.30—«Нина Сорокина болон Михаил Лавровский хатарна». —Фильм концерт. 18.00— Забһарлалга. 18.20— «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 18.35 — «Циркын

СУББОТО, 8.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55— «Хэрбээ элүүр энхэ ябаха гэбэл!» — Физкультурнигуудта заабари зүбшэл. 10.05 —Гүрэнэй М. Пятницкиин нэрэмжэтэ ород арадай академическэ хоорой концерт. 10.45 — «Спортлотогой» 41-дэхи тираж. 10.55— «Таанадта, түрэлхид!». 11.25— «Һайн эд бараа элбэг ехээр». 11.55—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.55— Арадай уран бэлигэй телевизионно программануудай «Һолонго» гэжэ уласхоорондын V фестиваль. Альпын нугада мал адуулагшадай һайндэр (Швейцари). 13.25 — 13.40— Забһарлалга. 13.40 — «Илагшад»— фронтовой ханинарай клуб. Балтиин флодой ветерануудай уулзалга. 14.55— «Скрипка пионера», «Честное слово»—мультфильмнүүд. 15.15— Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 15.45 — «Старший сын»— А. Вампиловай адли нэрэтэй зүжэгөөр найруулан буулгагдаһан телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи ба 2-дохи серинүүд). 18.00 — 18.15 — Забһарлалга. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уран һайханай бүлгэмүүдэй Бүхэсоюзна ха-

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68.08, зам редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52 секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина H-02512. Заказ № 227. Индекс